

Moglegheitsstudie på Hjeltnes

Samandrag	2
1. Innleiing	4
2 Mandatet og prosessen	5
2.1 Skulebruksplanen og mandatet for moglegheitsstudie	5
2.2 Organisering og prosjektstruktur	5
2.3 Prosess og tema som det ikkje er gått vidare med	7
2.4 Tema som er aktuelle for Hjeltnes på sikt	9
3. Nasjonale og regionale planer, strategiar og føringar	10
4. Berekraftig regional utvikling	11
4.1 Grøn kompetanse som grunnlag for produksjon av mat og biomasse	11
4.2 Matkultur og kulturmat, auka lokal matproduksjon	12
4.3 Helsefremjande skule og reduksjon av ungt utanforskap	13
4.4 Styrke Indre Hordaland	14
5 Hjeltnes før og no	16
5.1 Skulen i nyare tid	17
5.2 Skulen i dag	17
5.2.1 Hjeltnes fagskule	19
5.2.2 Produksjonsbedriftene på Hjeltnes	20
5.2.3 Skulen sin pedagogiske plattform og andre styrker	20
6 Utgreidde tema programfag og aktivitetar	22
6.1 Hagebruk på Hjeltnes i framtida	22
6.2 Vidaregåande skule	22
6.3 Fagskule	23
6.3.1 Lokal gastronomi	23
6.3.2 Hagedesign	27
6.4 Hjeltnes som produksjonsskule	28
6.4.1 Arbeidet med produksjonsskulen på Hjeltnes	30
6.3.2 Planlagde produksjonsverkstader på Hjeltnes	31
6.5 Kurs og kompetansesenter	34
6.6 Holmen og Hjeltnes som reisemål	35
7 Konklusjonar frå moglegheitsstudiet	38
7.1 Campus Hjeltnes 2020 Alternativ A	38
7.2 Campus Hjeltnes 2020 Alternativ B	42
7.3 Hjeltnes Produksjonsskule Alternativ C	43
7.4 Økonomien på Hjeltnes	43
Vedlegg I Støtteerklæring til fagskoleutdanning i Lokal gastronomi frå NHO reiseliv	
Vedlegg II Nasjonale klonarkiv si rolle i innovasjon Bioforsk	
Vedlegg III Støtteerklæring frå Ulvik herad	

Framsida illustrasjon Lars Berge

Samandrag

Bakgrunnen for denne rapporten og «Moglegheitstudie på Hjeltnes» er den politiske hand-saminga av skulebruksplanen våren 2013. Målet for moglegheitsstudiet har vore å finne nye utdanningsprogram og anna berekraftig aktivitet som kan auke aktiviteten på Hjeltnes. Det har vore viktig for prosjektgruppa å finne løysningar på Hjeltnes som utnyttar det som Hjelt-nes er gode på, fører til regional utvikling og bidreg til å løyse utfordringar som samfunnet står ovanfor.

Fylkestinget vedtok som ein del av skulebruksplanen at: «*Hjeltnes vgs vert vert oppretthal-den som eiga eining til 2016, jfr. punkt 6c. HFK set i gang eit prosjekt/ mogelegheitsstudie med føremål å etablere nye utdanningsprogram og anna berekraftig aktivitet på Hjeltnes vgs, og tek kontakt med Ulvik herad og dei ulike næringslivsorganisasjonane for samar-beid.*»

På bakgrunn av den politiske bestillinga frå fylkestinget oppretta fylkesrådmannen ei sty-ringsgruppe og ei prosjektgruppe for «Moglegheitsstudie på Hjeltnes». Moglegheitsstudie er ikkje ein klart definert metode. Moglegheitstudie skal få fram alternativ, beskrive potensiale, utfordringar og realisme i starten av ein prosess. Ein startar breitt, ser på fleire moglegheiter, for så å sile vekk dei dårlegaste alternativa. Denne rapporten synleggjer moglegheiter og potensiale. Det er ikkje ei konsekvensutgreiing.

Prosjektgruppa har utgreidd aktivitet som er miljømessig, sosialt og økonomisk berekraftig. Desse tre grunnpilarane må handsamast parallelt. Økonomisk vekst åleine er ikkje tilstrekke-leg for å løyse regionale og nasjonale utfordringar. Personar, livsmiljø og økonomiske sys-tem heng uoppløysleig saman. Prosjektgruppa har lagt vekt på at det skal vere aktivitetar og tilbod det er behov for og etterspurnad etter i regionen. Aktivitetane skal korrespondere med satsingar regionalt og nasjonalt. Aktivitetane skal bere seg sjølv økonomisk over tid og skape arbeidsplassar. Det skal vere aktivitetar som kan føre til vidare verdiutvikling i regio-nen.

Det fyrste steget i «Moglegheitstudie på Hjeltnes» var ei idémyldring. Ideane blei gruppert i ulike tema. Eksempelvis kom det inn fleire idear knytt til lokal mat, frå jord til bord, småska-laproduksjon og samarbeid med Slow Food. Alle desse ideane har gått inn i temaet *fagsku-letilbod om lokal gastronomi*. Det kom og inn idear knytt til fråfallsproblematikk, grøn omsorg, Inn på tunet, sjølvtilitskurs, elevbedrift (tilpassa opplæring) og heilårskurs for 'drop outs'. Desse ideane er tekne inn i temaet *produksjonsskule*. Dei to andre tema det er brukt mest tid på er *hagebruk* og *Hjeltnes som reisemål*. Prosjektgruppa har og utgreidd utdanningspro-gram som ein ikkje har gått vidare med; Allmennfag påbygg, Design og handtverk Vg1, Akti-vitør, Landslinje anleggsteknikk og Helse og oppvekstfag Vg1. Desse utdanningsprogramma har enten ikkje tilstrekkeleg med søkjarar eller så er det tilstrekkeleg med plassar andre sta-der i fylket.

Prosjektgruppa har stilt seg spørsmålet; Kva er dei regionale utfordringane og kva kan Hjelt-nes bidra med? Prosjektgruppa kom fram til fire konkrete område Hjeltnes kan bidra med knytt til bærekraftig regional utvikling. 1. Ta vare på og vidareutvikle grøn kunnskap og kom-petanse. 2. Stimulere matsatsinga og lokal matproduksjon i Hordaland ved å bli eit knute-punkt for matkultur og kulturmat. 3. Bidra med tiltak mot ungt utanforskap og løfte fram den helsefremjande skulen. 4. Auka attraktiviteten til Indre Hordaland og styrke regionen.

Ein av styrkane til Hjeltnes er den rike historia til skulen. Hjeltnes er ein viktig del av kulturarven i Hardanger og Hordaland. Fruktreproduksjon er driven på Hjeltnes samanhengande frå 1765 heilt fram til i dag. Aktivitet på skulen i dag er Vg1 naturbruk, Vg2 anleggsgartnar- og idrettsfag, Vg2 blomsterdekoratør, fagskule arborist og gartnarutdanning deltid (2 år). Det er 33 tilsette fordelt på 26 årsverk. I skuleåret 2014/15 er det totalt 78 elevar og studentar tilknytt skulen. Det er 21 elevar på Vg2 anleggsgartnar- og idrettsfag, 9 elevar på Vg2 blomsterdekoratør og 32 elevar på vaksenopplæring gartnar deltid. Skulen har og fagskulestudie for arboristar med 16 studentar. Produksjonsbedriftene på skulen produserer og sel skogplanter, frukt, prydplanter, bær, planteskulevarer og frukttré. Hjeltnes har Plantearvenfeltet i regi av Norsk Genressurscenter. Feltet er ein av dei største sortssamlingane av gamle eple-sortar i Norge.

Prosjektgruppa foreslår ulike alternativ til aktivitet som tek vare på den grønne kompetansen på Hjeltnes. Rapporten skisserer tre alternativ for vidare drift på Hjeltnes. Dei tre alternativa er ulike kombinasjonar av aktivitetar: Vidaregåande skule, fagskule, produksjonsskule, kurs- og kompetansesenter og Hjeltnes som reisemål.

Rapporten konkluderer med tre moglege alternativ for Hjeltnes.

Alternativ A er ei samansetning av vidaregåande skule, fagskule, produksjonsskule og kurs- og kompetansesenter (inkludert vaksenopplæring). I tillegg er det foreslått at området i Holmen greiast ut som reisemål i samarbeid mellom dei ulike skuletilboda og andre regionale aktørar.

Alternativ B består av fagskule, produksjonsskule, kurs og kompetansesenter (inkludert vaksenopplæring). I dette alternativet blir det foreslått at området i Holmen vidareutviklast. I alternativ B er det foreslått at den vidaregåande opplæringa flyttast til Nye Voss vidaregåande skule.

Alternativ C består av produksjonsskule og vidareutvikling av området i Holmen.

Prosjektgruppa foreslår at aktiviteten konsentrerast rundt to fysiske kjerneområde, tunet - Campus Hjeltnes og Holmen. Ulike aktivitetar vil skape eit tun med mykje liv. Dei gode fysiske kvalitetane til Hjeltnes slik som frukthage, urtehage og Plantearven flyttast nærmare tunet. I Holmen skal det vere grønne og grå klasserom, hagesenter og planteskule og moglegheit for å utvikle kultur og reiselivsrelatert aktivitet i området.

Det er lansert to nye typar aktivitetar som prosjektgruppa meiner Hjeltnes er godt eigna for, fagskuletilbod lokal gastronomi og produksjonsskule.

Lokal gastronomi skal gje studentane opplæring i matproduksjon og matkultur, med utgangspunkt i det som finst i Hardanger og på Vestlandet. Studentane får praktisk og teoretisk innsikt ved å følgje vegen frå frø til bord. Kompetansen dei opparbeider seg kan overførast til andre stader dei skal arbeide, både i Norge, Norden og eventuelt andre land. Lokal gastronomi er eit svar på etterspurnad av kunnskap om lokal mat frå reiselivsnæringa.

Produksjonsskule på Hjeltnes vil komplettere tilbodet som no blir gitt på Hyssingen produksjonsskule. Det vil totalt bli fleire produksjonsskuleplassar i Hordaland. Hjeltnes kan tilby internat til dei som ikkje kan dagpendle til Bergen eller ungdom som av andre grunnar treng eit internattilbod. Hjeltnes vil og kunne tilby andre typar verkstader.

1. Innleiing

Hjeltnes ligg i Ulvik i Hardanger, ei frodig fjordbygd med gode vilkår for landbruk generelt og fruktdyrking spesielt. Ulvik har eit aktivt landbruk med hovudvekt på sau, skogbruk, fruktdyrking, lokal matforedling og reiselivsnæring. Då skulen vart etablert i 1901 under namnet «Fruktdyrkingsskulen paa Hjeltnes» var dette ei naturleg plassering for ein allsidig hagebruksskule. Skulen har spela ei avgjerande rolle for utvikling av frukt og gartnarnæringa i heile Vestlandsregionen i mange generasjonar.

I moglegheitsstudie har prosjektgruppa sett etter nye berekraftige utdanningsprogram og næringar for Hjeltnes. Eit sentralt poeng har vore at aktivitetane ikkje berre skal vere bra for Hjeltnes, men at dei og skal bidra positivt til fylket generelt. Hordaland fylkeskommune har ansvar for å utvikle Hordalandssamfunnet. Hordaland fylkeskommune skal være ein pådrivar og støttespelar for kommunar og næringsliv, drive samfunnsutvikling og legge til rette for ei berekraftig forvaltning av naturressursane. Hordaland fylkeskommune skal stimulere til nyskaping, vekst og sysselsetting i Hordaland. Hordaland fylkeskommune skal bidra til å ta vare på fortida, notida og framtida i Hordaland. Skal framtidas generasjonar få dekkja sine behov må avgjerslene som vert tekne av generasjonen i dag vere miljømessig, sosialt og økonomisk berekraftige.

Kjernen i all foreslått aktivitet er utdanning. Utdanning er meint til å enten gje næringslivet etterspurt kompetanse eller bidra til å løyse utfordringar i samfunnet. Prosjektgruppa har operasjonalisert berekraftomgrepa ved å knyte saman dei respektive berekraftomgrepa med konkret aktivitet. Sosial berekraft er knytt til problemet med fråfall i den vidaregåande skulen. Økonomisk og miljømessig berekraft er knytt til behov for grøn kompetanse og for fleire med heilskapleg kompetanse på mat. Fokuset for prosjektgruppa har vore å sjå på korleis vi innovativt kan fusjonere desse behova, og munne ut i ei brei tverrfagleg satsing i Indre Hordaland.

Rapporten består av sju delar.

Del 1: Innleiing

Del 2: Går gjennom mandatet for moglegheitsstudie, tilknytning til skulebruksplanen og korleis prosjektet er gjennomført.

Del 3: Går gjennom dei nasjonale og regionale planane og strategiane som har vore førande for moglegheitsstudie.

Del 4: Syner korleis prosjektgruppa har tenkt at aktivitetane på Hjeltnes skal bidra til berekraftig regional utvikling av Hordalandssamfunnet

Del 5: Litt av styrken til Hjeltnes ligg i historia, kulturarven, gründerverksemda og den grønne kompetansen. Denne delen gjev ei innføring i Hjeltnes vidaregåande skule før og no.

Del 6: Presenterer dei fem hovudtiltaka prosjektgruppa ser som vidare moglegheiter for Hjeltnes: produksjonsskule, fagskule, vidaregåande skule, kurs og kompetansesenter og utvikling av området i Holmen.

Del 7: Legg fram tre ulike alternativ der tiltaka presentert i del 6 er sett saman på ulike måtar, med økonomien knytt til dei ulike alternativa.

2 Mandatet og prosessen

2.1 Skulebruksplanen og mandatet for moglegheitsstudie

Etter vedtak i fylkestinget desember 2010 (Sak 65/10) og mars 2011 (Sak 9/11), vart administrasjonen beden om å gjennomgå skulestruktur og utdanningstilbod i Hordaland fylkeskommune (Hfk). Gjennomgangen skulle avdekka problemstillingar og utfordringar som Hfk står overfor når det gjeld skulestruktur og tilbodsstruktur. Prosjektet hadde eit produktmål i form av ein ny skulebruksplan for perioden fram mot 2025, og denne vart handsama og vedtatt av fylkestinget 12. desember 2012 og 13. mars 2013. I skulebruksplanen blei det foreslått at Hjeltnes skulle gjerast om til ei avdeling under Nye Voss vgs. Årsaka er låge elevtal på Hjeltnes over fleire år (sjå tabell 5.1) og at skulen er ein av dei dyraste skulane i Hordaland å driva.

Forslaget frå fylkesrådmannen i skulebruksplanen var:

Hjeltnes vgs vert omgjort til ei avdeling under Nye Voss vgs. Fagtilbod og dimensjonering på skulen vert som vist i tabell i saksutgreiinga. Dette inneber at utdanningsprogramma Design og handverk (DH) og Naturbruk (NA) vert vidareført. Skulen får ny planteskule/hagesenter.

Fylkestinget vedtok som ein del av skulebruksplanen at: *«Hjeltnes vgs vert oppretthalden som eiga eining til 2016, jfr. punkt 6c. HFK set i gang eit prosjekt/ mogelegheitsstudie med føremål å etablere nye utdanningsprogram og anna berekraftig aktivitet på Hjeltnes vgs, og tek kontakt med Ulvik herad og dei ulike næringslivsorganisasjonane for samarbeid.»*

I vedtaket frå fylkestinget, punkt 7e om Hjeltnes vgs blir det vist til punkt **6c** i same vedtak. Denne tilvisinga er feil. Punktet det blir vist til er **7c** som omhandlar Nye Voss vgs. Vedtaket må sjåast i lys av at fylkesrådmannen i saksutgreiinga gjekk inn for å legge Hjeltnes vgs inn som ei avdeling under Nye Voss vgs. Hjeltnes vgs vert oppretthalden som eiga eining fram til Nye Voss vgs står klar til bruk i 2016.

Mandatet for Moglegheitstudie på Hjeltnes er ei tilråding om nye utdanningsprogram og anna berekraftig aktivitet. Nye utdanningsprogram er i moglegheitstudiet forstått som vidaregåande utdanning retta mot målgruppa i §3.1 i Opplæringslova. Anna berekraftig aktivitet er tolka breiare, og sosial, økonomisk og miljømessig berekraft er sett som kriterium. Prosjektgruppa sitt arbeid skal vere framtidsretta og ta omsyn til den samfunnsmessige utviklinga. Prosjektgruppa skal presentere sine resultat i ein rapport.

Moglegheitsstudie er ikkje ein klart definert metode. Eit moglegheitstudie skal få fram alternativ, skildre potensiale, utfordringar og realisme i starten av ein prosess. Ein startar breitt, ser på fleire moglegheiter for så å sile vekk dei dårlegaste alternativa. Eit moglegheitsstudie skal syne potensiale og bringe fram nye idear. I denne rapporten har prosjektgruppa skissert forslag som treng ulik grad av vidare utgreiing.

2.2 Organisering og prosjektstruktur

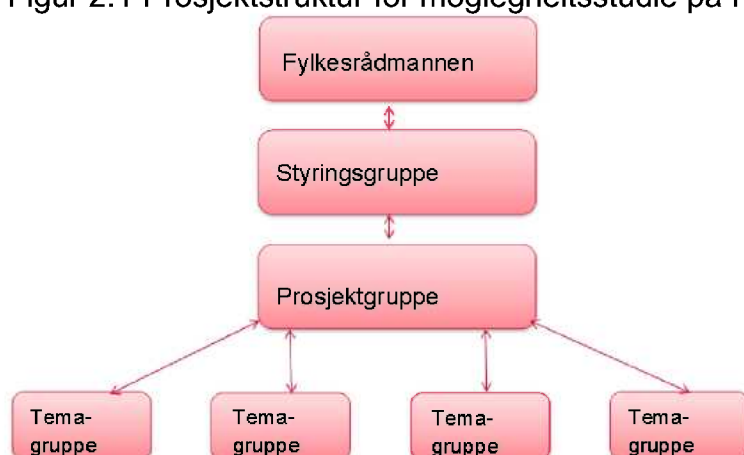
Hausten 2013 oppretta fylkesrådmannen ei styringsgruppe på bakgrunn av den politiske bestillinga frå fylkestinget.

Styringsgruppa har bestått av:

- Opplæringsdirektør Svein Leidulf Heggheim
- Organisasjonsdirektør Ingrid Kristine Holm Svendsen
- Regionaldirektør Bård Sandal

Styringsgruppa oppnemnte representantar til prosjektgruppa. I mandatet til moglegheitsstudiet står det at prosjektgruppa sitt arbeid og framdrifta skal vurderast fortløpande av styringsgruppa. Styringsgruppa skal ha synspunkt på om relevante interessantar er tilstrekkeleg involvert og konsultert i det fortløpande arbeidet som prosjektgruppa utfører. Styringsgruppa skal ha synspunkt på korleis og når referansegruppa skal konsulterast i arbeidet. Prosjektgruppa vert leia av ein prosjektleiari, som har vore i om lag 30% stilling frå september 2013. Det var byte av prosjektleiari desember 2013. Prosjektleiari har vore fagleg og administrativ leiari for den daglege tilrettelegginga av prosjektet. Prosjektleiari rapporterte til næringsssjefen i Hordaland fylkeskommune. Prosjektgruppa rapporterte til styringsgruppa (jamfør Figur 2.1).

Figur 2.1 Prosjektstruktur for moglegheitsstudie på Hjeltnes

Temagruppene blei oppretta som arbeidsgrupper for å sikre framdrift i prosjektet og har arbeidd med sine respektive tema. Temagruppene har bestått av folk frå skulen, næringa, heradet og referansegruppa. I starten av prosjektet vart det nedsett ei referansegruppe. Personane i denne gruppa har blitt trekt inn i temagruppene etter behov. Det har vore fire temagrupper, Fagskule lokal gastronomi, Produksjonsskule, Hjeltnes som reisemål og Hagebruk på Hjeltnes.

Prosjektgruppa har hatt 13 møte. Prosjektgruppa har vore breitt samansett. Jordbrukssjef frå Ulvik herad Rolf Tore Djønne kom med i prosjektgruppa mot slutten av prosjektet, då prosjektgruppa hadde behov for meir kompetanse knytt til frukt og bær.

Prosjektgruppa har vore samansett slik:

- prosjektleiari frå næringsseksjonen i Hordaland fylkeskommune, Heidi Bjønnes Larsen
- ein representant frå Ulvik herad, ordfører Hans Petter Thorbjørnsen
- ein representant frå Hardangerrådet, Leiv Vambheim
- ein representant frå opplæringsavdelinga i Hordaland fylkeskommune, regionleiari Annbjørg Laupsa
- ein representant frå Hjeltnes vidaregåande skule, rektor Gunnbjørg Øyre
- ein lokal tillitsvald frå Hjeltnes vidaregåande skule, Kåre Olai Solheim frå Delta.

Eksterne økonomiske løyvingar til moglegheitsstudie

Det har vore løyvd eksterne midlar til moglegheitsstudie.

- Ulvik herad har omdisponert ei tidlegare løyving på kr. 123 000,- og løyvd kr 250 000.

- Bygde- og næringsutviklar i Ulvik, Natalia Golis og jordbrukssjef i Ulvik Rolf Tore Djønne har delteke aktivt i arbeidet etter avtale med Ulvik herad, tilsvarande ein sum på kr 127 000,-.
- Hardangerrådet har løyvd kr 300 000,- til fagskuletilbod 'Lokal gastronomi'.

Pengane har vore administrert av Hjeltnes vgs og i hovudsak brukt til å løne deltakarar frå næringslivet.

2.3 Prosess og tema som det ikkje er gått vidare med

Det fyrste steget i «Moglegheitstudie på Hjeltnes» var ei idemyldring på Hjeltnes. Idemyldringa resulterte i ein idébank med 173 idear. Prosjektgruppa har lagt vekt på at moglegheitstudie skal vere dynamisk, med rom for innspel i heile perioden. Derfor er det og nokre idear som har kome seint med i prosessen. Ideane blei gruppert under ulike tema. Det kom for eksempel inn fleire idear knytt til lokal mat, frå jord til bord, småskalaproduksjon og samarbeid med Slow Food. Alle desse ideane har gått inn eit fagskuletilbod om lokal gastronomi. Det kom og inn idear knytt til fråfallsproblematikk, grøn omsorg, Inn på tunet, sjølvtillyskurs, elevbedrift (tilpassa opplæring) og heilårskurs for 'drop outs'. Desse er tekne inn i produksjonsskulen. Andre idear som er spelt inn er inkludert i verkstadene i produksjonsskulen. Tema basert på idear frå idemyldringa og som ein har greidd ut i løpet av prosjektet er lista opp i tabell 2.2.

Tabell 2.2 Tema som er greidd ut i prosjektperioden

Tema
Vidaregåande skule på Hjeltnes og vaksenopplæring på Hjeltnes (inkludert gartnar deltid)
Fagskuletilbod i Lokal gastronomi
Hagebruk på Hjeltnes
Hjeltnes som reisemål
Hjeltnes som arena for utsett ungdom
Hagedesign som fagskuletilbod
Kurs og kompetansesenter
Skogbruksutdanning
Transportløysingar
Nye utdanningsprogram på Hjeltnes

Prosjektgruppa har vore i dialog med respektive næringar og fått hjelp av analyseavdelinga ved Hordaland fylkeskommune til å greie ut etterspurnad. Prosjektgruppa har nytta opptaks-kompetanse frå opplæringsavdelinga, tilstandsrapportar frå vidaregåande skule og anna litteratur. Ut frå dei vurderingane blei nokre tema prioritert; hagebruk på Hjeltnes, fagskule lokal gastronomi, Hjeltnes som arena for utsett ungdom, fagskule hagedesign, Hjeltnes som reisemål, kurs og kompetansesener. Desse står det meir om i kapittel 6.

Det er ikkje brukt mykje tid på transportløysingar. Skyss og Ulvik herad har dialog omkring ruter til og frå Ulvik. Ulvik herad ynskjer transportløysingar som gjer det lettare å dagpendle til Hjeltnes.

Prosjektgruppa har vore dialog med 'Velg skog'; eit rekrutteringsprosjekt drive nasjonalt av Fylkesskogselskapa. Basert på denne dialogen og søkjertala til skogutdanning i Hordaland meiner prosjektgruppa at skogutdanning på Hjeltnes ikkje har eit berekraftig elevgrunnlag

per i dag. I tida som kjem bør ein likevel følgje med på utviklinga i næringa og behovet for utdanningstilbod. Det kan då vurderast å starte opp eit tilbod for Vg2 Skog på Hjeltnes. Skog er ei næring med potensiale. Sagbruka og trevareindustrien i fylket sysselset nærare 300 personar og har ei årleg verdiskaping på omkring 600 millionar kroner, medan sjølv avverkninga frå skogen utgjer 60 millionar kroner ¹. Sjølv om skogeigedomane i fylket er blant dei minste i landet, veks det produktive skogarealet i Hordaland meir enn i dei fleste andre fylka. Skogavverkninga har òg hatt ein monaleg vekst dei ti siste åra. Prognosar tilseier at tømmerproduksjon i Hordaland vil ha fortsett vekst fram mot 2040. Mykje ligg til rette for skognæring og utvikling av denne i Ulvik og undervisningstilbod knytt til skog.

Skal utdanningsaktivitetane vere økonomisk berekraftige i seg sjølv må det vere etterspurnad frå elevar og studentar. Prosjektgruppa har greidd ut ulike utdanningsprogram på vidaregåande nivå. Berekraft knytt til utdanningsprogram er vurdert ut frå etterspurnaden frå elevane. Det er fritt skuleval i Hordaland. Innanfor vidaregåande opplæring er det stilt krav til kor mange elevar det skal vere i ein klasse, 12-15 elevar i yrkesfag og 27-30 elevar i påbygg og studiespesialiserande. Som hovudregel vert det sett krav til oppfyltingsgrad på 85 % i høve til budsjettert elevtal. Dersom ei gruppe kjem under minimumskravet skal avgjerd om eventuell nedlegging vurderast opp mot tilbodet i regionen og i fylket samla sett. Denne vurderinga vert gjort administrativt. Desember 2013 gav fylkesutvalet fylkesrådmannen fullmakt til å tilpasse talet på elevplassar i skulane etter søkjartala ved prognoseinntaket. Større endringar som avvikling av utdanningsprogram må leggjast fram som sak på vanleg måte. Prosjektgruppa har ut frå søkjemønster vurdert kva for utdanningsprogram ein kan gå vidare med ut frå elevgrunnlag.

Tabell 2.3 Utdanningsprogram som er greidd ut, men ikkje teke vidare (sjå nærmare utgreiing under tabellen)

Utdanning vidaregåande nivå	Grunnen til at ein ikkje har gått vidare med tema
Allmennfag påbygg	Ikkje elevgrunnlag på Hjeltnes
Design og Handverk Vg1	Søkjartalet går ned nasjonalt og regionalt.
Aktivitør	Ingen søknad til denne linja
Landslinje for anleggsteknikk	Dyr linje, finst frå før på Os vgs
Helse og oppvekstfag Vg1	Skal vere på Nye Voss Gymnas

- Allmennfag påbygg utgangspunktet basert på klassar med 27 elevar
- Design og Handverk Vg1 produserer 70-80% av elevane til frisør. Frisørutdanning blir i aukande grad lagt ned og flytta over til private aktørar. Årstad har redusert talet på klassar i Design og Handverk Vg1. Det er eit tilbod på Voss, og med dårlege søkjartal.
- Aktivitør finst ikkje i fylket i dag. Det har ikkje vore søknad til denne linja fordi det ikkje har vore behov for denne type arbeidskraft.
- Landslinje for anleggsteknikk finst i 8-9 andre fylke i Norge. Det er allereie eit tilbod på Os vgs. Denne utdanninga krev investeringar i mange-million-klassen; difor får ikkje to skular i fylket anleggsteknikk.
- Helse og oppvekstfag Vg1 (HO). I skulebruksplanen er det vedteke at HO skal vera på Voss. Det er 60 HO-plassar på Nye Voss gymnas. Ein skule bør ha minimum 2 klassar for Vg2 kurs for å få helse og oppvekstfag Vg1 .

¹ Sand, R. (2014), Skognæringens verdiskaping i kystfylkene, Rapport 2014:13, Trøndelag forskning og utvikling

2.4 Tema som er aktuelle for Hjeltnes på sikt

Dette avsnittet går inn på utdanningsprogram som kan vere aktuelle for Hjeltnes, men som prosjektgruppa ikkje har gått vidare med i prosjektperioden. Nokre av desse utdanningsprogramma treng større avklaringar enn det var tid til i prosjektperioden. Andre aktivitetar er utdanning knytt til næring som slit med rekruttering og som då ikkje gjer grunnlag for eit tilstrekkeleg elevgrunnlag for Hjeltnes.

- Allmennfagleg påbygg for elevar med fagbrev kan opprettast på Hjeltnes. Her vil vi i tillegg anbefala at moglegheita for å etablera allmennfagleg påbygg som eit deltidstudie blir undersøkt nærare. Då kan elevane ta utdanninga ved sida av ordinært arbeid. Utdanninga bør vere nett- og samlingsbasert.
- Vg3 Greenkeeperfaget blir no undersøkt nasjonalt. Dette er eit lærefag etter Vg2 anleggsgartnar og idrettsanleggsgfag. Voss har ei av Hordalands beste golfbaner. Odda, Norheimsund og Husnes har mindre/enklare 6 og 9 hòls baner. Voss, Bjørnefjorden, Stord, Sotra og Herdla har «fullverdige» 9 hòls baner. Fana og Meland har fulle 18 hòls baner. I tillegg er det fleire baner på Haugalandet. Dei minste banene har mellom 1 og 2 banemannskap i sesongen. Dei mellomste har 1 til 2 banemannskap og greenkeepere. Sveio, Fana og Meland har greenkeeper pluss 3 til 4 banearbeidarar i sesongen. Vg3 Greenkeeperfaget kan vere eit interessant utdanningsprogram på Hjeltnes.
- Hardanger er eit naturparadis og tiltrekkjer seg turistar og andre som er interesserte i friluftsliv. Utdanning knytt til reiseliv, breførar, naturguide eller liknande høver seg for Hardanger. Hjeltnes vgs har tidligare forsøkt Vg1 Naturbruk, naturbasert reiseliv, utan å få nok søkjarar, så utdanninga bør kanskje ha ei annan form.
- Lærlingeløp for gartnarar i dei store fruktfylka i Norge. Det er i dag eit prøveprosjekt for 2+2 løp for gartnar på Gjennestad i Vestfold. Før det nasjonale prøveprosjektet 2+2 for gartnarar diskuterte prosjektet DyrkSmart ei liknande ordning med Hjeltnes. DyrkSmart var interessert i lærlingeløp for gartnarar i Hardanger. DyrkSmart og Hjeltnes gjekk ikkje vidare med eit 2+2 løp fordi næringa i Hardanger er for liten åleine som lærlingebedrift. Difor bør det greiast ut om ein enten kan ha mindre klassar eller om det let seg gjere å få til eit samarbeid med andre fylke. Det kan etablerast eit samarbeid om lærlingeløp for gartnarar i alle dei store norske fruktfylka, Hordaland, Sogn og Fjordane, Telemark og Buskerud.

3. Nasjonale og regionale planer, strategiar og føringar

Det har vore sentralt for moglegheitstudiet å finne aktivitet som er miljømessig, sosial og økonomisk berekraftig, men som og korresponderer med nasjonale og regionale planar og strategiar. Dette kapittelet listar opp dokumenta som har vore førande for arbeidet:

- Meld. St. 20 'På rett vei'
- St. meld. Nr. 7 (2008-2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge
- Regional næringsplan for Hordaland 2013-2017
- Handlingsprogram for næringsutvikling i Hordaland 2015
- Regional plan for folkehelse - Fleire gode leveår for alle -
- Skulebruksplanen
- Landbruksstrategi for Hordaland 2014-2017
- Matstrategien Veivalg for lokalmat i Hordaland 2013-2017
- Reiselivstrategi for Hordaland 2009-2015
- Utviklingsprogrammet for lokalmat og grønt reiseliv
- Regionalt bygdeutviklingsprogram for Hordaland 2013-2017
- NOU 2014:14 Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg
- Regional næringsstrategi for Hardanger

4. Berekraftig regional utvikling

Dette kapitlet syner korleis prosjektgruppa har tenkt at aktivitetane på Hjeltnes skal bidra til berekraftig regional utvikling av Hordalandssamfunnet og korleis dei korresponderer med regionale føringar nemnt i førre kapittel. Omgrepet berekraftig utvikling er oftast knytt til Brundtlandrapporten frå 1987. Omgrepet beskriv ei utvikling der denne generasjonen sine behov blir tilfredstilt utan å gå på bekostning av behova til neste generasjon. I berekraftomgrepet ligg det sosial, økonomisk og miljømessig berekraft. Sosial berekraftig utvikling er ei utvikling som sikrar tryggleik og gode levevilkår for alle. Økonomisk berekraftig utvikling er i denne rapporten forstått som ei utvikling som sikrar tilstrekkeleg livsgrunnlag og inntenings-evne i ein region, ei næring eller ein gitt aktivitet. Miljømessig berekraftig utvikling må skje innanfor tålegrense til naturen og på ein måte som sikrar resursgrunnlaget og økologisk mangfald. Skal ein region vere berekraftig over tid må befolkninga vere innovativ og tenke nytt. «Saman om verdiskaping i ein av Europas innovative regionar» er visjonen til Regional næringsplan for Hordaland 2013-2017. OECD deler inn i fire typar innovasjon; produkt, prosessar, marknadsføring eller organisering. For å sikre ein berekraftig og innovativ region treng ein ulike typar kunnskap og kompetanse. Prosjektgruppa har stilt spørsmålet: 'Kva er dei regionale utfordringane og korleis kan Hjeltnes bidra?' Ut frå dette spørsmålet meiner prosjektgruppa det spesielt er fire område Hjeltnes kan bidra med knytt til berekraftig regional utvikling: Grøn kompetanse, matsatsing, helsefremjande skule og styrking av Indre Hordaland.

4.1 Grøn kompetanse som grunnlag for produksjon av mat og biomasse

Kunnskap om skog og plantar må vidareutviklast, både for å styrke fruktnæringa i Hordaland og for å førebu Hordaland på det grønne skiftet.

Tilgang på rett og tilstrekkeleg kompetanse er ei utfordring for landbrukssektoren. Det kan vere ei utfordring å få ungdom til å velje dei utdaningsprogramma som samfunnet etterspør når det gjeld kompetanse. På oppdrag frå Landbruks- og matdepartementet skreiv Østlandsforskning rapporten «Evaluering av landbruksutdanningen på vidaregående nivå og vurdering av behovet for fagskoler innen landbruk»². Dei skriv at det er dokumentert behov for fleire kompetente fagpersonar i heile landbrukssektoren, innan jordbruk, skogbruk, foredling, rådgiving, forvaltninga, utdanning og forskning. I Stm. 9 har Stortinget satt som mål å auke matproduksjonen i heile landet. For å nå dette målet blir det peikt på behovet for dyktige bønder, god driftsleiing og god agronomisk kompetanse i heile verdikjeda.

Hordaland er eit fruktfylke. Hordaland og Hardanger sine konkurransefortrinn i fruktnæringa er knytt til jordsmonn og klimatiske forhold, men og til dyrkingskultur og kompetanse utvikla gjennom generasjonar i samarbeid med utdanningsinstitusjonar og forskning. Knappe 40% av epla i landet er produsert i Hordaland, ein noko større del av pæra, plommer og moreller. Det er rom for å satse meir på fruktnæringa i Hardanger. I dag er etterspurnaden etter norsk frukt og bær større enn tilbodet, og det ligg eit stort potensiale i at norsk frukt kan erstatte den aukande importen. Her kan ein sjå til utlandet for gode eksempel. Fruktrigionen Syd-Tyrol kan samanliknast med Hardanger og er eit godt eksempel på ein region som har jobba kunnskapsbasert og innovativt på mange plan over tid. I Syd-Tyrol har dei vore innovative på dyrkingsteknikkar, organisering, nettverksbygging og marknadstenking; det vil seie innovative på fleire plan parallelt³. No forsyner epleprodusentane i regionen 50 % av den Italienske

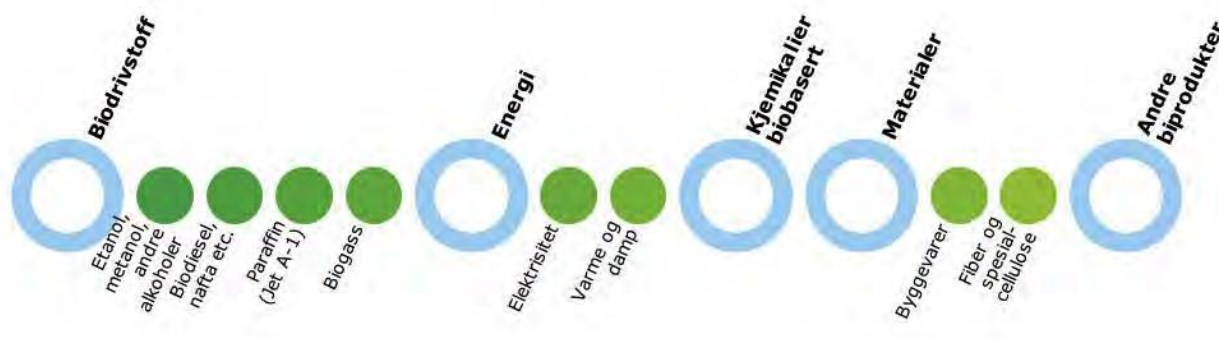
² Sæther, B., Haugum, M., Lefald, M., Skålholt, A. og Stokke, M. (2014), Evaluering av landbruksutdanningen på vidaregående nivå og vurdering av behovet for fagskoler innen landbruk» ØF-rapport 5/2014, Østlandsforskning

³ De Meyer, J (2014) Apple-producing family farms in South Tyrol: an agricultural innovation case study, Food and Agriculture Organization of the United Nations

marknaden, 15% av den europeiske og 2% av den globale marknaden. «Regional næringsstrategi for Hardanger» påpeikar ein generell mangel på kunnskap om fruktnæringa i skuleverket, hjå innbyggjarar og hjå politikarar. Det er høg snittalder blant bøndene i fruktnæringa, og det er tungt å rekruttere dei unge. Ein fellesnemnar i svaret på desse utfordringane er behovet for meir kunnskap og kompetanse. I Hardanger finst ein plattform å bygge vidare på med eit sterkt fagmiljø med Hardanger Fruktrådgeving, Bioforsk, Hjeltnes vgs og fruktlagera. DyrkSmart er eit eksempel på vilje til å satse i Hardanger. DyrkSmart er eit 3-årig prosjekt i regi av Hardanger Fjordfrukt BA, Ullensvang Fruktlager og Nå Fruktlager der ein ynskjer å gje fruktbøndene i Hardanger ein 'Kick-start' i dei nye dyrkingsmetodane. Metodane gjev meir og betre frukt på mindre areal, er miljøvennlige, samstundes som dei er svært godt eigna for Hardanger.

Plantearven på Hjeltnes og gamle fruktsortar er ein ressurs som kan gje grunnlag for ny innovasjon i fruktdyrkinga. Hjeltnes klonarkiv er eit skattkammer (Sjå Vedlegg II støtteerklæring frå Bioforsk).

Det grønne skiftet handlar om å erstatte fossil energi med fornybar energi. Fornybar energi kan mellom anna hentast frå biomasse. Biomasse omfattar skogressursar, industrielt avfall, biomasse til biogass og biomasse frå andre råstoff. Biomasse kan inngå i eit breitt spekter av produkt jmf figur 4.1. Ein haustar i dag av skogplantasjane frå 50-60-talet. Det er spesielt gode veksttilhøve i regionen i Hardanger (Ullensvang, Granvin og Ulvik er særskilt framheva). Det er og høg trelastkompetanse i regionen⁴. Skogeigarane i regionen ynskjer å satse på å drive skogen. Nærleik til marknaden og til leverandørar i skogbruket er særst positivt. Det er berekraftig drift der tilveksten av skog ligg på 2,5 gonger uttaket. Skog er ein fornybar ressurs for bygging av framtida og energi for framtida. Biomasse frå skogen bør vere ein del av det grønne skiftet i Hordaland.

Figur 4.1 Moglegheiter for bruk av biomasse⁵

4.2 Matkultur og kulturmat, auka lokal matproduksjon

«I Hardanger har dei alt» Christopher Haatuft Lysverket.

Grøn kompetanse er og grunnsteinen for all produksjon av mat i regionen. Interesse for lokalmat og lokal produksjon er sterkt stigande. Hordaland og Hardanger er i ferd med å setje seg sjølv på kartet som gastronomiregion. Hausten 2014 vedtok fylkestinget matstrategien «Veival for lokalmat i Hordaland 2013-2014». Strategien legg vekt på tre retningar; styrke

⁴ Evensen, L. E og Ljones, T. (2015) Regional næringsstrategi for Hardanger, Hardanger Næringsråd

⁵ Nybakke, K., Isachsen, O.K. og Sidelnikova, M. (2014) Bioenergi i Norge, Rapport 41, Norges vassdrag og energidirektorat

identiteten til Hordaland som matregion, styrke forbrukarane sin kunnskap om matprodukt og matopplevingane i regionen samt styrke vekst og innovasjon innanfor matfeltet. Hovudmålet til matstrategien er at blå og grønne mataktørar i Hordaland gjennom samarbeid og felles utviklingsprosjekt skal dyrke fram ein tydeleg regional matidentitet, auke kunnskapen om råvarene i regionen og styrke grunnlaget for næringsutvikling i regionen. Den auka interessa for kortreist og lokalprodusert mat kan vere eit signal om at forbrukarane ynskjer berekraftig matproduksjon, og at dei ynskjer å vite kva dei et og kvar maten kjem frå. Satsing på lokal foredling som juice og sider er særleg sterk i Ulvik. Lokal gastronomi kan spele ei viktig rolle inn i arbeidet med lokal mat i Hordaland.

« - Eg har vore på fleire restaurantar som nyttar lokal mat, men dei har ikkje kunnskap om opphav og sesong. Det er ikkje bra. Her er det mykje å hente.»⁶

Reiselivsstrategi for Hordaland 2009-2015 etterlyser ei satsing på koordinering og samarbeid om tiltak som styrker regionen som ein attraktiv matdestinasjon. Gjестene skal bli tilbydd gode matopplevingar basert på lokale råvarer og tradisjonar.

Bergen kommune søkte om UNESCO-status som Creative City of Gastronomy i 2014. Første søknaden blei avslått, men med oppmoding om å sende inn ny søknad. I avslaget blei det mellom anna etterlyst utdanning knytt til gastronomi. Fagskulestudiet Lokal gastronomi kan bidra positivt til søknaden om UNESCO-statusen. UNESCO-status som Creative City of Gastronomy skal brukast til vidare arbeid og er ei vitamininnsprøyting i satsinga på matregionen.

4.3 Helsefremjande skule og reduksjon av ungt utanforskap

*'Både opplæringslova og barnehagelova pålegg at skulen og barnehagen skal fremje helsa til barn og unge. Alle elevar har rett til eit fysisk og psykososialt skulemiljø som fremjar helse, trivsel og læring, og som gir elevane eit godt grunnlag for meistring og utvikling.'*⁷

I følgje 'Regional Plan for folkehelse – Fleire gode leveår for alle' (folkehelseplanen) er det mange barn og unge som har vanskar med å meistre skulekvardagen. Opplæringslova pålegg at skulen skal fremje helsa til barn og unge. Barn og unge har rett til eit fysisk og psykososialt skulemiljø som fremjar helse, trivsel og læring og som gir elevane eit godt grunnlag for meistring og utvikling. Folkehelseplanen har som mål å auke arbeidsdeltakinga og betre overgangen mellom utdanningsnivåa og mellom vidaregåande opplæring. Det er derfor viktig å rette merksemda mot desse overgangane og bidra til at dei blir lettare. Folkehelseplanen seier at det skal arbeidast for å auke læringsutbyttet og få fleire til å fullføre vidaregåande opplæring på normert tid (maks fem år). Med tanke på det høge talet 'skulesluttarar'⁸ i Hordaland og ynskje om å ha ein sosialt berekraftig og helsefremjande skule er det behov for å vidareutvikle og auke tilbodet til ungdom som fell utanfor. Talet på skulesluttarar i Hordaland i skuleåret 2013/14 er 818 elevar. Hordaland fylkeskommune har som mål å redusere fråfallet ved dei vidaregåande skulane med 5%.

I NIFU sin rapport «Å redusere bortvalg – bare skolenes ansvar?»⁹ og i «Prosjektplan- Produksjonsskulen i Hordaland»¹⁰ går det fram at årsakene til fråfall/bortvalg i vidaregåande opplæring er nyanserte og samansette. Skuletrøytteleik, feilval og psykiske problem er av dei år-

⁶ Tvedt, M. M. og Hansen, L. K. A. (2014) Fagskuletilbod innan agrogastromi på Hjeltnes: Undersøking av moglegheita for eit fagskuletilbod innan matfaget ved Hjeltnes VGS, AUD-rapport nr 08-14, Hordaland fylkeskommune.

⁷ Regional plan for folkehelse 2014-2025, Hordaland fylkeskommune, side 19

⁸ Skulesluttarar er dei som avbryt i løpet av skuleåret.

⁹ Markusen, E. og Seland, I. (2012) Å redusere bortvalg - bare skolenes ansvar? NIFU rapport 6/2012

¹⁰ Prosjektplan – Produksjonsskulen i Hordaland (2013), Hordaland fylkeskommune

sakene som elevar oftast gjev som grunn for bortval. Blant elevar som fell ut av skulen finn vi mange som ikkje har tru på eigen evne til å lære, som har strevd med skulen frå dei var heilt unge, og som ikkje har opplevd den meistringa som er naudsynt for å halde ut vanskelege periodar i opplæringsløpet. NIFU har følgd satsinga mot fråfall frå rundt år 2000. Det viser seg at sjansen for fråfall er størst hos elevar som har dårlege resultat frå ungdomsskulen, høgt fråver eller som kjem inn på andre eller tredje ynskjet i vidaregåande opplæring¹¹. Overgangen frå barnehage til skule og overgangar mellom ulike nivå i opplæringsløpet er kritiske og har stor verknad for gjennomføring av utdanninga. Det er derfor viktig å rette merksemda mot desse overgangane og bidra til at dei blir lettare. At mange unge ikkje fullfører vidaregåande opplæring er ei stor utfordring i fylket mellom anna fordi det er ein klar samanheng mellom mangel på gjennomført vidaregåande utdanning og problem med å komme inn på arbeidsmarknaden. Det bør derfor vurderast om desse elevane skal få tilbod om produksjonskule før dei fortset til vidaregåande skule.

Senter for økonomisk forskning gjennomførte i 2009 ei undersøking av kostnader knytt til fråfall og forseinkingar i vidaregåande skule på oppdrag frå Kunnskapsdepartementet. Rapporten syner ein sterk indikasjon på at det er betydeleg potensiale for samfunnsøkonomisk gevinst ved å redusere fråfallet og forseinkingar i vidaregåande opplæring¹². Auka gjennomføring på vidaregåande skule bidreg positivt til økonomien og livskvaliteten til kvar enkelt ungdom. Om ein reduserer fråfall og forseinkingar med ein tredjedel vil dei samfunnsøkonomiske innsparingane vere på om lag seks milliardar for kvar kohort¹³.

4.4 Styrke Indre Hordaland

Aktivitetane foreslått av prosjektgruppa på Hjeltnes heng saman med satsingane i Hardanger generelt og opnar for mange spennande synergjar. Store samferdselprosjekt i Hardangerregionen i form av Hardangerbrua og Vossapakka har gitt moglegheit for endringar i bu og arbeidsmarknaden i regionen. Grunnlaget for vidare vekst er lagt, optimismen er stor, og det er brei satsing innan kultur, reiseliv, fruktdyrking og industri i regionen. Hardanger ligg ikkje i olje-, energi- og proteinbeltet langs kysten. Hardanger sitt naturlege konkurransefortrinn har vore godt klima for fruktdyrking, vatn og fossefall som gjorde det mogleg å etablere smelteverk og annan kraftkrevjande industri inne i fjordane, og ikkje minst vakker natur som trekte turistar frå fjernt og nært¹⁴. Fruktblomstring, turistar, Hardangerbunad, nasjonalromantikk – og fabrikkpiper, ferrosilisium og sink er to sider av same sak i Hardanger. I nærings-NM for 2014 har Hardanger betra si plassering frå ei snittplassering på 59. plass dei siste ti åra til plass 32 i 2015.

Kommunane si rolle med å marknadsføre og profilere Hardanger er viktig for regionen å ta tak i. Prosjektet 'Flytt til Hardanger' er no avslutta, og kommunane kan no sjølv jobbe mot å både vere ein attraktiv bu-, arbeids- og reiselivskommune. Ulvik herad er den einaste godkjente Cittaslow-kommunen i Hordaland og den fjerde i landet. Gjennomgåande bodskap i Cittaslow er «det gode liv». Cittaslow-kommunar skal bevare kulturelt mangfald og særpreg gjennom bevaring og bevisstgjerung kring lokale verdiar. Hovudmålet er å auke livskvaliteten og skape identitet til staden. I løpet av 2015 vil heradet leggje frem forslag til ny utviklingsplan frå og med 2016. Den skal samanfatte og erstatte tidlegare enkeltstående planar for utvikling og næring, landbruk, skogbruk og kultur. Ei slik brei satsing vil gje ei felles forståing for kva for område Ulvik vil verne om og utvikle vidare.

¹¹ Tilstandsrapport 2012/13 vidaregåande opplæring

¹² Falch, T., Johannesen, A. B. og Strøm, B. (2009), Kostnader av fråfall i vidaregåande opplæring, Senter for økonomisk forskning AS

¹³ Falch, T., Johannesen, A. B. og Strøm, B. (2009), Kostnader av fråfall i vidaregåande opplæring, Senter for økonomisk forskning AS

¹⁴ Næringsbarometeret for Hordaland 2014 'Ingen sure miner i Hardanger' <http://www.naringsbarometeret.no/article/ingen-sure-miner-i-hardanger>

Nå når kommunereforma skal gjennomførast er det viktig å ha gode distriktstiltak både knytt til næring og kultur. Eit styrka Indre Hardanger kan påverke arbeidet med større einingar.

5 Hjeltnes før og no

Hjeltnes er ein del av den historiske plattformen til Hardanger og Hordaland, ein bauta i Hardanger som vidarefører kulturarv og grøn kompetanse frå generasjon til generasjon. Hjeltnes er både ein gard og ein skule. Styrken til Hjeltnes ligg i historia, kulturarven, gründerverksemnda og den grønne kompetansen. Dette kapittelet skal gje eit kort innblikk i Hjeltnes si historie, korleis skulen har utvikla seg fram til i dag og skulen i dag .

Figur 5.1 Hjeltnes før og no

Den første som starta frukttreproduksjon på Hjeltnes var Kristofer Sjurson. I 1765 starta han opp frukttreproduksjon som er driven på Hjeltnes samanhengande heilt fram til i dag. Kristofer Sjurson var ein gründer i si samtid. Jordbruk og hagebruk vart hovudinteressa hans. Han fanga raskt opp kunnskapen om "den nyttige Vext Potatos" som hoffprest Philip Lüder skreiv om i 1757, og vert rekna som ein av dei aller første potetdyrkarane i Norge (kanskje den første). Kristofer Sjurson dreiv forbetring av kvaliteten på foret til husdyra, og starta opp tamreindrift i fjellet og ikkje minst utprøving og produksjon innan frukt og hagebruk. Han etablerte kornkammer i heile regionen, dreiv barneheim og dyrka medisiplantar for eige bruk. Sjurson var ein av dei mest innflytelserike personane regionen har fostra.

Figur 5.2 Elevkull frå 1920

Omtrent 150 år seinare starta Kristoffer Frimann Hjeltnes arbeidet med å etablere ein frukt- dyrkingsskule på Hjeltnes. Det låg i tidsanda å formalisere ulike fagutdanningar gjennom etablering av skular for utdanning av fagfolk det var bruk for. Innan hagebruket var det fleire skular rundt om i landet. I 1900 løyvde stortinget 3650 kroner for å komme i gang med skulen på Hjeltnes. Kristoffer F. Hjeltnes hadde då arbeid i 10 år med planane. I 1901 kom dei fyrste elevane, åtte gutar og ei jente¹⁵.

5.1 Skulen i nyare tid

I 1988 vart det etablert ei 3-årig anleggsgartnarutdanning, som i 1994 vart gjort om til 2+2 løp. Dette kom i stand etter ynskje og samarbeid med anleggsgartnarnæringa som trong fagfolk. Hjeltnes hadde tradisjonar og kompetanse på faget som tidlegare hadde vore ein del av gartnarfaget. Parken på skulen vart teken i bruk som stort klasserom der elevane kunne laga nyanlegg og læra om plantar og plantebruk. Kunnskap om jord, jordarbeiding, ugras og plantevern kunne overførast til grøntanlegg, og eksisterande maskinpark kunne nyttast. I 1995 kom så blomsterdekoratørutdanninga. Denne næringa var nær knytt mot ei aktiv veksthusnæring i Hordaland. No og tok skulen i bruk kunnskap om plantaSr og planteproduksjon inn i binderifaget.

Etter fleire samarbeidsprosjekt med Det norske hageselskap starta skulen opp Grønt kompetansesenter i 1994 – ei kurs- og oppdragsverksemd. Avdelinga har vore skulen si utadretta verksemd og teke initiativet til etablering av Plantearven for eple, vaksenopplæring gartnar på deltid, oppretting av fagskulestudie arborist i tillegg til korte kurs og oppdrag.

5.2 Skulen i dag

Aktivitet på skulen i dag er Vg1 naturbruk, Vg2 anleggsgartnar- og idrettsfag, Vg2 blomsterdekoratør, fagskule arborist og gartnarutdanning deltid (2 år). Det er 33 tilsette fordelt på 26 årsverk.

¹⁵ Børsheim, A. og Ystaas, J. (2001), Hjeltnes gartnarskule 100 år 1901-2001

Tabell 5.1 Elevtal ved Hjeltnes vgs. per skuleår

Fag/Skuleår	09/10	10/11	11/12	12/13	13/14	14/15
Naturbruk, Vg1	5	7	12	6	10	0
Naturbruk, naturbasert reiseliv, Vg1*	3					
Anleggsgartnerfag og idrettanleggsgfag, Vg2	10	11	12	12	24	21
Blomsterdekoratør, Vg2	10	12	9	11	7	9
Landbruk og gartner næring, Vg2	2	4				
Lærling**				1		
Sum	30	34	33	30	41	30
Vaksenopplæring	11	11	12	12	16	32
Fagskule***		12		14		16
Elevar og studentar totalt	41	57	45	56	57	78

*Naturbruk, naturbasert reiseliv, Vg1 vart starta opp men fekk ikkje nok søkjarar.

**Hjeltnes vidaregåande er godkjent lærebedrift i anleggsgartnerfaget. Skulen tek i mot lærlingar etter behov.

***Arborist

For skuleåret 2014/15 vart Vg1 naturbruk lagt ned på grunn av for få søkjarar. Det er opna for søknad skuleåret 15/16. I seinare tid har det vore nedgang i søknadar til Vg1 Design og handverk som er opptaksgrunnlaget til Vg2 Blomsterdekoratør. Talet på elevar på Blomsterdekoratør er i snitt rundt 10, trass nedgang og nedlegging av klassar elles i landet. Elevgrunnlaget for Hjeltnes er heile Hordaland, men og Sogn og Fjordane då dei ikkje har tilbod om utdanning innan blomsterdekoratør.

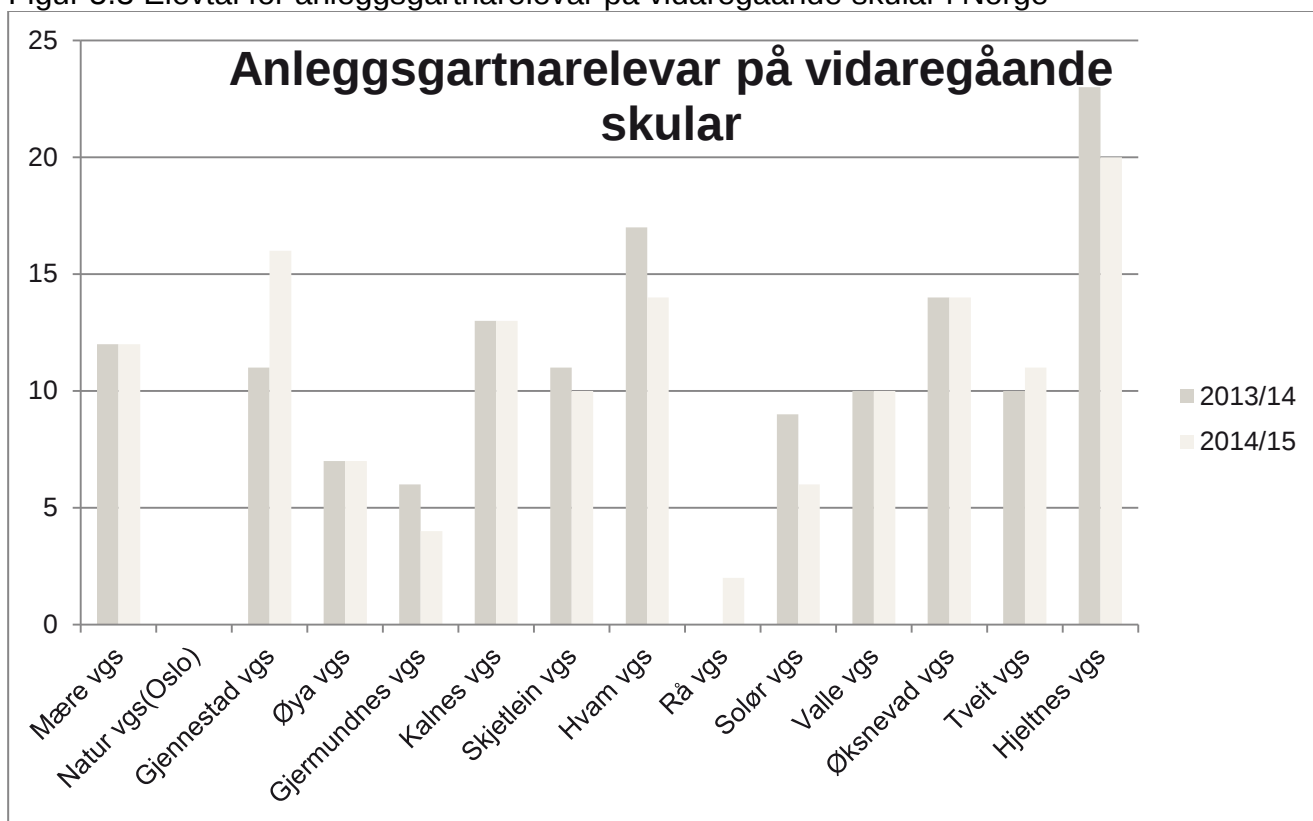
«Hurra! I to år skal eg studera gartnerfaget på deltid, under vaksenopplæringa i Hordaland. Det er samling på skulen tre dagar i månaden, resten er sjølvstudium og praksis.» skriv teikneserieskapar og blivande fruktbonde Jorunn Hanto-Haugso i bloggen sin Eple og eventyr.

Dei som tek over bruk i Hordaland i dag er i gjennomsnitt 42 år gamle¹⁶. Mange har ei utdanning frå før som ikkje er knytt til landbruket. Skulen oppretta i 2009 tilbod for vaksne på deltid innan Vg2 og Vg3 Gartnar. Utdanninga er eit resultat av samarbeid og samfinansiering mellom Opplæringsavdelinga og Regionalavdelinga Hordaland fylkeskommune. Søknaden til gartner deltid for vaksne er større enn skulen kan ta imot, og tilbodet vart utvida hausten 2014. Storparten av søkjarane har tilknytning til næringa.

Anleggsgartner har hatt gode elevtal med i snitt 12 elevar som dei 2 siste åra er dobla til 24 og 21. Hjeltnes er den skulen i landet med høgast tal anleggsgartnerar dei 2 siste åra, sjå figur 5.3. Det aukande elevtalet skuldast vekst i næringa generelt og god marknadsføring av tilbodet. Ein ser og at ein aukande del av elevane kjem frå distrikta utanfor Bergen. Elevgrunnlaget for Hjeltnes er heile Hordaland og Sogn og Fjordane. I år ligg det an til at 80 % av elevane går ut i lære.

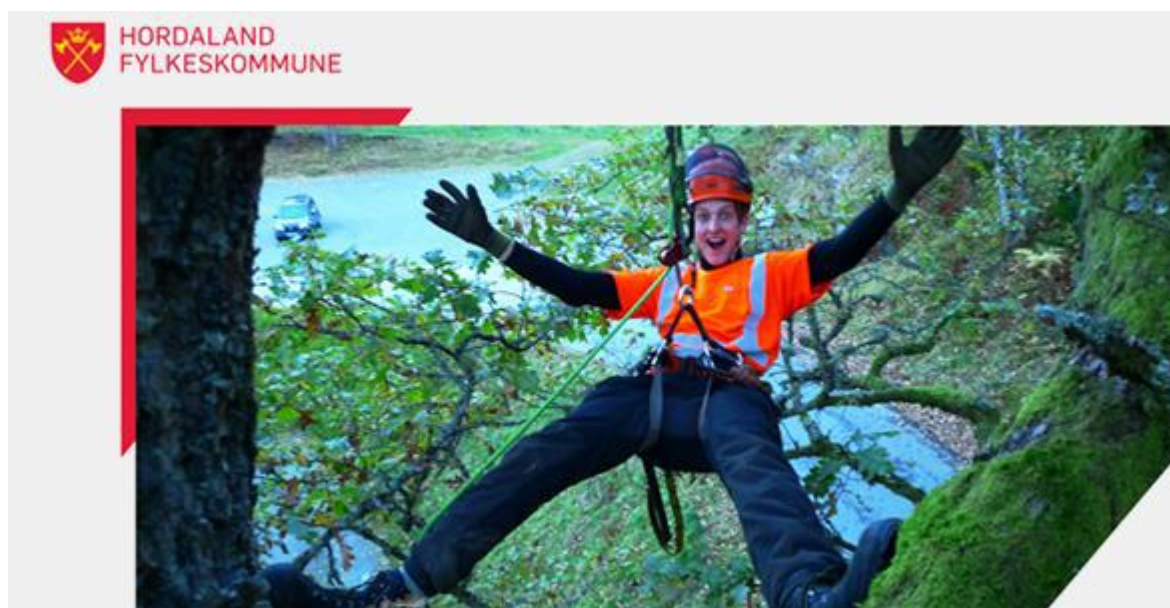
¹⁶ Landbruksmelding for Hordaland 2014-2017, Hordaland fylkeskommune

Figur 5.3 Elevtal for anleggsgartnarelevar på vidaregåande skular i Norge

5.2.1 Hjeltnes fagskule

Hjeltnes fagskule vart oppretta i 2010 og er sidan 1. januar 2014 ein studiestad under Bergen tekniske fagskole. Arboristutdanninga er eit årsstudieum som Bergen Tekniske Fagskole Hjeltnes tilbyr på deltid over 2 skuleår. Utdanninga gjev grunnlag for å arbeide med tre på alle nivå i alle typar anlegg.

Figur 5.4 Glad arborist på Hjeltnes

Utdanninga vart oppretta etter initiativ frå næringa. Norsk trepleieforum avdeling Vest tok kontakt med Hordaland Fylkeskommune med ynskje om å få utdanninga inn i det offentlege

utdanningssystemet. Alle naturbrukskulane vart invitert med i utviklingsarbeidet, og Hjeltnes vart staden for oppretting av tilbodet. Hjeltnes starta opp hausten 2010 og har no det tredje studentkullet (opptak annakvart år). Det er fleire søkjarar enn plassar. Erfaringane med denne deltidsutdanninga på fagskulenivå er svært vellukka. Studentane nyttar tida på samlingane godt til fagleg samarbeid og utvikling, også på kveldane. At dei bur på internat når dei er på skule har ein svært positiv effekt for det faglege samarbeidet og at dei får fullt fagleg fokus når dei er på samling. Skulen har gode rammer ved å vere i eit grønt miljø både fagleg og fysisk. Det meste av praksisopplæringa kan gjennomførast med utgangspunkt i Hjeltnes. For praktiske oppgåver som ikkje kan gjennomførast på Hjeltnes blir det halde samlingar andre stader i landet. Av 10 samlingsveker gjennom skuleåret blir om lag 3 samlingar halde andre stader. I tillegg til opplæring på skule skal studentane ha praksis i bedrift.

5.2.2 Produksjonsbedriftene på Hjeltnes

Hjeltnes driv ein allsidig planteproduksjon og fleire produksjonar går til sal. Skogplantar, frukt, prydplantar, bær, planteskulevarer og frukttre. Frukthagen er på 35 da med eple, pære og plommer, 13 daa av dette vert drive økologisk. Mesteparten av frukta vert levert til Hardanger Fjordfrukt. Av bær har skulen i dag 2-3 da med bringebær, jordbær og hageblåbær. Her går det meste til kantina på skulen og noko til sjølvplukk. Hovudproduksjonen i planteskulen er no 4-5000 fruktrepisker pr. år til fruktdyrkarar i nærområdet. Ein lagar og eit allsidig utval av prydbusker både vintergrøne og lauvfellande. Hagesenteret med eigenproduserte varer og noko importerte varer er ope frå omlag 1. mai til 1. september.

Skogplanteskuleavdelinga ved Hjeltnes vgs vart realisert i august 2003. Skogselskapet i Bergen og Hordaland (SBH) la ned Ulvik Skogplanteskule, og Hjeltnes overtok drifta og personalet. Hovudproduksjonen er gran og noko fjelledelgran til einskildkundar samt på kontrakt for Norsk Juletreservice. Produksjonen har auka frå 170 000 planter i 2004 til 503 000 planter i 2014. Omsetninga har tilsvarande auka frå 0,5 mill kr til omlag 1,5 mill kr. 90 % av plantene vert levert gjennom Vestskog mens 10% vert seld direkte til kommunar og privatpersonar. Skulen har inngått intensjonsavtale med Vestskog for å sikre stabile leveransar for framtida. Skogplantinga frå 1960 talet er no moden for å takast ut. Skal ein sikre ei berekraftig skognæring må det plantast nyt, og då må det produserast skogplanter.

Skulen har fram til november 2013 produsert potteplantar og sommarblomar i 2 da oppvarma veksthus for leveranse til Primaflor i Bergen. Veksthuset er no rive, og denne produksjonen vert ikkje teke oppatt. Det nye veksthuset skal brukast til planteskule og hagesenter og diverse produksjon retta mot lokal gastronomi, kantina og eige oppal av plantar til frilandsproduksjon.

5.2.3 Skulen sin pedagogiske plattform og andre styrkar

Elevane ved Hjeltnes vidaregåande skule skal oppleve at den enkelte blir sett og møtt med forståing og forventing. Dei skal få høve til å utvikle seg og bli møtt som vaksne enkeltindivid, men med forventing om at alle elevane kan lære meir. Elevane skal lære samhandling, ta omsyn til kvarandre og visa respekt for andre sin eigedom, for å kunne vere med å utvikle eit godt sosialt miljø og eit positivt læringsmiljø.

Hjeltnes vidaregåande skule har tradisjon for å kombinere opplæring i bedrift og teoretisk opplæring for å gje ei brei og yrkesrelevant utdanning. Elevundersøkinga er gjennomført av skulen i desember 2014 i dei ordinære klassane og resultatane er svært positive. Spesielt gode resultat innan arbeidsmiljø, klasseleiing, vurdering, rettleiing og rådgjeving. Innan område

motivasjon og meistring er elevane litt meir forsiktige når det gjeld eigen innsats og meistring, men dei er svært positive til utdanninga. Dei seier at den er viktig og at dei kjem til å få bruk for den seinare i livet. Hjeltnes har lite fråfall. Hjeltnes er ein liten skule med internat og vaksne rundt elevane døgnet rundt. Dette gjev trygge rammer for mange elevar som elles ikkje ville fullført vidaregåande skule.

Hjeltnes har lang erfaring med å hjelpe elevar som treng litt ekstra støtte. Hjeltnes har vore knytt til «Ny Giv» og tilbydd truck-kompetansegivande kurs for rettselevar som har slutta i vidaregåande opplæring. Kursa har vart 9 skuledagar. Ungdommane hadde gjennom arbeid eller praksis behov for truck-sertifikat eller kunne kvalifisere seg for arbeidspraksis gjennom sertifisering¹⁷. Ungdommane har budd på internatet og fått servert måltida i kantina på skulen. Ungdommane blei tilbydd aktivitetar frå miljøarbeidarar på ettermiddagen, men stort sett ynskte dei å tilbringe tida med elevane på skulen. Ungdommane på desse kursa har opplevd å lukkast, kanskje for første gang i sin skulegang. Alle har reist heim med truckførarbevis i lomma. Dei har både auka sin attraktivitet i arbeidsmarknaden og fått eit handfast bevis på eiga meistring.

Helsetilbodet til elevar på Hjeltnes

I dag er helsesøster fast på skulen 2 timar pr veke. Alle elevar vert kalla inn for ein prat først på skuleåret. Ulvik herad har og psykiatrisk sjukepleiar som skulen nyttar seg av. Legedekninga i Ulvik er god, så elevar kjem til på dagen. I høve til BUP og skulepsykolog nytta skulen seg av tilbodet på Voss.

Internattilbodet på Hjeltnes

Skulen har 2 internat med til saman 45 enkeltrom. Internatbygget i tunet er frå 70-talet, men oppussa for få år sidan og i god stand. Det andre internatet litt utanfor sjølve tunet er frå 1990 talet og er i rimeleg god stand. Begge internata har fellestove og kjøkken. 4 – 10 rom deler bad og toalett. Det vert servert 4 måltid pr dag i 5 vekedagar. I helgene har elevane høve til å laga mat sjølve på internatet. Elevane får tilbod om hus og kost som ei pakke. Internat og kantine vert drive etter sjølvkost med eit tilskot til nattevakt.

¹⁷ Øyre, G. (2014) Rapport NY GIV- Truck kompetansegivande kurs på Hjeltnes vgs 2013- 2014

6 Utgreidde tema programfag og aktivitetar

Denne delen av rapporten går inn på dei enkelte tema som prosjektgruppa meiner skal sikre berekraftig aktivitet på Hjeltnes i tida som kjem. Korleis desse tiltaka verkar saman, synergjar og grenseflater går rapporten nærare inn på i neste del. Denne delen beskriv dei enkelte aktivitetane: Vidaregåande skule, fagskule, produksjonsskule, kurs og kompetansesenter og Ulvik som reisemål.

6.1 Hagebruk på Hjeltnes i framtida

Hagebruk og garden Hjeltnes ligg til grunn for alle aktivitetane. Bygging av nytt veksthus i Holmen og flytting av planteskule/ hagesenter til det nye veksthuset skjer hausten 2015. Dette vil gje ei meir samla planteproduksjonseining med moderne utstyr og nytt miljøvennleg oppvarmingssystem. Det blir gode undervisningsrammer for elevar og studentar, og vil vere attraktivt og lærerikt å vitje for ein handel eller oppleving.

Frukthagen på Hjeltnes skal moderniserast gjennom nyplanting og ved at ein nyttar dei beste områda på garden til frukt. Planteplanen for ny frukthage legg vekt på å få meir einsarta fruktfelt, bruka dei beste teigane til dei mest krevjande sortane, rydda dei dårlegaste teigane og dei som ligg lengst borte frå tunet, flytta Plantearven-feltet med gamle eplesortar nærare tunet, prøva ut pæresorten Celina og auka opp andelen økologisk dyrka felt. Dette vil gje ein meir rasjonell produksjon, større avlingar, meir økologisk frukt og ein hage som vert meir synleg og tilrettelagt for undervisning og publikum. Sortsvalet må retta seg etter kva som er omsetteleg i marknaden. Utprøving av nye sortar eller artar må vera i form av demonstrasjonsplantingar. Bærhagen må utvidast med fleire artar for å kunna visa mangfaldet av det som let seg dyrka i Hardanger.

Grønsakdyrking har lange tradisjonar på Hjeltnes. Skulen har gode åkerareal i Holmen der ein kan få til eit vekstskifte med potet og fleirårig eng. I Holmen er det og kjølelager for grøn-saker og potet og rom for tørking av løk. Denne produksjonen skal drivast økologisk. Omfanget må leggest opp etter bruk i kantina, sal i skulebutikken og bruk til fagskulestudiet «Lokal gastronomi». I tillegg til produksjonsfelta vil det i nærleiken av hagesenteret verta laga ein kjøkkenhage som visningshage.

6.2 Vidaregåande skule

Tilbodet innanfor vidaregåande opplæring er ønskt å vere den same som den er i dag; Vg1 Naturbruk, Vg2 Anleggsgartnar- og idrettsfag og Vg2 Blomsterdekoratør.

I tillegg er det ynskjeleg at det blir oppretta landslinje for Vg2 og Vg3 Gartnar ved Hjeltnes vidaregåande skule. Hjeltnes sin styrke er gartnarfagleg kompetanse, lang erfaring, produksjon og miljø. At skulen har internat er og ein styrke for elevar som kjem langvegs frå. Denne utdanninga representerer ei lita næring i Noreg, men samstundes ei viktig næring. I sin rapport er Østlandsforskning uroa over for at det er få som tileignar seg plantekompetanse.

Gartnarutdanning fulltid på vidaregåande nivå finst i dag berre på Gjennestad vgs og Natur vgs som begge er private skular på Østlandet. Natur vidaregåande skule er hovudsakleg retta mot vaksne elevar. I 2014 starta fagskulestudiet 'Driftsledelse gartner og grønt' på Veia og Gjennestad. Hjeltnes vgs og Veia-Statens fagskule for gartnere og blomsterdekoratørar (Hedmark) er dei einaste skulane i landet som har tilbod om gartnarutdanning på deltid over 2 år for vaksne. Denne utviklinga skuldast at mange elevar på naturbruksskular dei seinare åra har valt å ta generell studiekompetanse etter Vg2 Landbruk og gartnarnæring, i staden for Vg3 Gartnar eller Vg3 Landbruk. I tillegg har behovet for fagutdanna gartnarar minka,

sidan næringa har vorte meir spesialisert og einingane større. Likevel meiner Norsk Gartnarforbund at det er behov for ein skule til som tilbyr gartnarutdanning på fulltid, men at ein då må kunne få elevar frå alle fylke. Norsk Gartnarforbund får spørsmål frå unge i heile landet som ynskjer å ta gartnarutdanning, men at dei ikkje finn ledige plassar. Elevtalet for Gjenne- stad videregående skule og Natur videregående skule er i skuleåret 2014-2015: 20 elevar på Vg2 Landbruk og gartnarnæring og 20 elevar på Vg3 Gartnar, fordelt på dei 2 skulane. Dette er ifølgje skulane elevar som er frå og bur i regionen rundt.

Gjennestad videregående skule er dette skuleåret i gang med ei prøveordning for gartnar- utdanninga med eit 2+2 løp. Elevane tek då Vg1 Naturbruk, Vg2 Landbruk og gartnarnæring, + 2 år i lære for så å gå opp til ein fagprøve. Vert denne ordninga permanent vil eit fagbrev vere ein styrke for heile utdanninga. Ei landslinje på Hjeltnes vgs opnar for at elevar kan ta Vg1 Naturbruk på ein skule i heimfylket sitt, og Vg2 Landbruk og gartnarnæring på Hjeltnes vgs eller Gjennestad vidaregåande skule, før dei går ut i 2-årig lære.

6.3 Fagskule

Fagskuleutdanning er praktisk og yrkesretta høgare utdanning (tertiær utdanning) som byggjer på fullført vidaregåande opplæring / fagbrev. Fagskule fungerer både som ein eigen utdanningsveg og som eit etterutdanningstilbod. Fagskule har ein styrke i at utdanningane drivast og utviklast i nært samarbeid med lokalt arbeidsliv.

Det vert satsa sterkt på fagskular frå politisk hald. På eit møte i NHO 4. februar døypte Torbjørn Røe Isaksen 2015 til *Fagskolenes år!* Og både NHO og LO meiner at tal fagskuletilbod minst bør doblast innan 2030, då fagskuletilbod kan bidra positivt til å løyse fleire viktige utfordringar vi står overfor i både arbeidslivet og utdanningsløpa. NOU 2014:14 'Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg' er til høyring og kan føre til endringar i fagskulesystemet.

6.3.1 Lokal gastronomi

Figur 6.1 Framtidig studentar i lokal gastronomi i

Ideen til Lokal gastronomistudie kom frå Slow Food Hardanger som eit svar på etterspurnad frå reiselivsnæringa. Den 10.03.14 kunne ein lese at `Reiselivet treng fleire kokkar med kunnskap om norsk mat` på NHO Reiseliv si heimeside. Det var viktig for prosjektgruppa å forstå kompetansebehova til næringa og om det var studentar til studie.

Analyseavdelinga hos Hordaland fylkeskommune undersøkte ideen om kortreist mat, lokale produkt, opphav og formidling, og konkluderte med at det ikkje berre er framsette påstandar utan hald i verkelegheita¹⁸. Fleire av restaurantane jobbar etter desse prinsippa og sel matopplevingar basert på gode lokale råvarer og kunnskap om opphav og gode smakar. Bransjen er difor opptatt av ny kunnskap og treng gode fagfolk med ein heilskapleg kunnskap som strekkjer seg lengre enn basislæra frå kokkeskulen. Undersøkinga syner at det manglar ei forståing av kor maten kjem frå, korleis han vert laga og vidareforedla fram til ferdig råvare. Desse oppfatningane blir delt av medlemmane frå fleire av Noregs største bransjeorganisasjonar innan mat og råvareforedling. I tillegg syner undersøkinga at mange ynskjer å kome i ein posisjon der dei sjølve kan produsere eigne varer, mellom anna kjøt, øl, frukt, og fisk¹⁹. Fleire bedrifter har vore invitert til å kome med innspel til studieplanen.

Mange forbrukarar søkjer mat som har vore innom få ledd. Dei søkjer trygg mat, rein mat og mat som har ei historie. Lokal gastronomistudie blir det første av sitt slag i Norge og er på mange måtar nybrottsarbeid. Det finst per i dag kurs for dei som ynskjer å bli produsentar, men dette nye utdanningstilbodet skal gje dei ei fullstendig forståing av verdikjeda.

Hordaland fylkeskommune si undersøking nådde flest respondentar som var over 50 år og difor lite aktuelle som studentar²⁰. Undersøkinga vart difor utvida med lærlingar innan matfag og elevar på Vg 2 Matfag og Vg 2 Kokk og servitør i skuleåra 2012/13 og 2013/14²¹ (AUD-notat nr 1-2015). Over halvparten av respondentane svarta at det er sannsynleg at dei kjem til å søke om studiet blir realisert.

Prosjektgruppa søkte fagskulestyret om å sette i gang arbeid med å greia ut eit fagskuletilbod innafor Lokal gastronomi og lage ein studieplan og ein søknad til NOKUT (nasjonal organ for kvalitet i utdanning). Ei temagruppe (Tabell 6.1) vart nedsett og det er gjennomført studieturar, arbeidsmøte, møte med næringa og kontakt med aktuelle bedrifter.

Tabell 6. 1 Temagruppe lokal gastronomi

Temagruppe:
Heidi Bjønnes Larsen - HFK
Andrid Solaas Innset - Hjeltnes
Håkon Gjerde - Hjeltnes
Reidar Bøen - Bergen teknisk fagskule
Pål Drønen – Slow Food
Hanne Frostad – Næringslivet
David Gyllander – Master in Food Culture and Communications fra UNiSG i Polenzo

¹⁸ Tvedt, M. M. og Hansen, L. K. A. (2014) Fagskuletilbod innan agrogastromi på Hjeltnes: Undersøking av moglegheita for eit fagskuletilbod innan matfaget ved Hjeltnes VGS, AUD-rapport nr 08-14, Hordaland fylkeskommune

¹⁹ Tvedt, M. M. og Hansen, L. K. A. (2014) Fagskuletilbod innan agrogastromi på Hjeltnes: Undersøking av moglegheita for eit fagskuletilbod innan matfaget ved Hjeltnes VGS, AUD-rapport nr 08-14, Hordaland fylkeskommune

²⁰ Tvedt, M. M. og Hansen, L. K. A. (2014) Fagskuletilbod innan agrogastromi på Hjeltnes: Undersøking av moglegheita for eit fagskuletilbod innan matfaget ved Hjeltnes VGS, AUD-rapport nr 08-14, Hordaland fylkeskommune

²¹ Hansen, L. K. A. (2015), Læringsundersøking om eit fagskuletilbod innan agrogastromi på Hjeltnes, AUD-notat nr. 1-15, Hordland fylkeskommune

Temagruppa fekk Leonardomidlar til ein studietur til Bra i Italia. Det framtidige studietilbodet er basert på Slow Food sine prinsipp. I Bra ligg University of Gastronomic Sciences. Det er den einaste plassen i verda der det finst ei formell Slow Food utdanning. Det er og gjennomført ein studietur til Østersund, under arrangementet Særimner og besøkt Eldrimner (nasjonalt senter for mathandverk i Sverige). Utdanninga har støtte i Norden. I tillegg har Slow Food International, University of Gastronomic Sciences, Hjeltnes vidaregåande skule og Hordaland fylkeskommune signert 'Letter of Agreement' kor dei seier at dei alle ynskjer å samarbeide knytt til det nye fagskuletilbodet. Målet er å tilby ei 2-årig fagskuleutdanning med 30 studentar. Fagskuletilbod i Lokal gastronomi bryt ny veg, ikkje berre for Hjeltnes og Hardanger, men og for Norge og Norden.

Figur 6.2 Letter of agreement

Studie i lokal gastronomi skal gje studentane praktisk erfaring og teoretiske kunnskapar om alle ledd i verdikjeda, frå produksjon av råvarer fram til det ferdige måltid. Studiet består av 10 emner (sjå tabell 5.2) teori og praktisk deltakande arbeid, der studentane får innsikt i kje-mi, biologi, økonomi, leing, distribusjon, marknadsføring, mattryggleik, produksjon og bearbeiding av råvarer fram til ferdig produkt. I tillegg vil studentane få djup innsikt i matkultur, smakslære og kommunikasjon kring mat. Studentane vil kunne formidle ei god matoppleving basert på deira kunnskap om matkvalitet og mathistorie.

Lokal gastronomi skal gje studentane opplæring i matproduksjon og matkultur, med utgangspunkt i det som finst i Hardanger og på Vestlandet. Kompetansen dei opparbeider seg kan overførast til andre stader dei skal arbeide, både i Norge, Norden og eventuelt i andre land. Studiet skal knyta teorien til praktiske demonstrasjonar, praktisk arbeid i skule, praktisk arbeid i bedrift og faglege utferder. Det vert hovudsakleg nytta aktuelle bedrifter i Hardanger, Hordaland og Vestlandet, men det vert og lagt inn ein lengre studietur i Norge og ein i Norden.

Studiet er presentert for NHO reiseliv og dei har skrive ei støtteerklæring signert av Kristin Krohn Devold (Vedlegg I). Hjeltnes kan bli ein motor for arbeidet knytt til mat i Indre Hordaland. Studie kan gje spin-off i form av ulike kurs, alle emna har potensiale til å bli eigne kurs. Studiet kan og leggje grunnlag for nordisk samarbeid med Eldrimer og internasjonalt med Slow Food og Universitet i Polenzo. Universitet i Polenzo har studieturar som ein viktig del av sitt studium. Dei ynskjer å sende sine studentar til Ulvik.

Tabell 6.2. Oversikt over emna i fagskulestudiet Lokal gastronomi

Emne i fagskulestudiet Lokal gastronomi
Emne1: Matproduksjon og kvalitet
Emne 2: Yrkesretta realfag
Emne 3: Mat og kommunikasjon
Emne 4: LØM-emnet
Emne 5: Produksjon og foredling av plantar til mat
Emne 6: Produksjon og foredling av kjøtt, egg og mjølk
Emne 7: Produksjon og foredling av fisk og sjømat
Emne 8: Produksjon av drikkevarer
Emne 9: Spesialisering i eiga bedrift – frå teori til praksis
Emne 10: Hovudprosjekt

Studiet skal utdanna fagpersonar som kan etablere, leie og driva ei berekraftig næringsmiddelverksemd, eller arbeide innan leiande stillingar innan serveringsstader, produksjonsverksemdar, reiselivsbedrifter og daglegvarebransjen. Andre aktuelle arbeidsfelt kan vere innan matfagleg rådgjevingsteneste, varedistribusjon, matjournalistikk og som lærarar i matfag.

Hjeltnes har lærarar med grøn kompetanse samt kompetanse innan yrkesretta realfag. Bergen tekniske har kompetanse innan LØM (ledelse, økonomi og marknadsføring) og for den blå delen av matfaget er det samarbeid med BTF Fusa. Innanfor matfagleg kompetanse er det gjort intensjonsavtalar med erfarne kokkar Hanne Frosta (tidligere Hanne på Høyden) og Christopher Haatuft (Lysverket). Slow Food bidrar med Pål Drønen, samt David Gyllander Master in Food Culture and Communications fra UNiSG i Polenzo. I tillegg til lærarar på utdanninga vil det verte nytta gjesteforelesarar med spesialkompetanse innan ulike felt. Matattache i Hordaland Gunnar Nagel-Dahl vil bidra som sensor og undervisar. Studiet har breitt inntaksgrunnlag (sjå tabell 6.3)

Tabell 6.3 Inntaksgrunnlag for Lokal gastronomi

Inntakskrav
Fagbrev frå alle utdanningar knytt til mat
Gartnar, agronom og akvakultur (naturbruk)
Realkompetansevurdering (5 år relevant praksis)

Det er starta planlegging av klasserom og undervisningskjøkkenen i Gulebygget på Hjeltnes, hjartet i tunet. Hovudetasjen i Gulebygget skal verte eit fleksibelt lokale med klasserom og kjøkken med modular på hjul og veggjar som kan flyttast på. I andre etasje vert det 2-3 klasserom, grupperom for studentane og eit lite felles opphaldsrom/tekjøkken. Kjøkkenen er skissert av arkitekt Lars Berge i samarbeid med Hanne Frosta.

Figur 6.3 Gulebygget på Hjeltnes

Hjeltnes har i alle år produsert mat; frukt, bær og grønsaker. Klima er godt eigna for matproduksjon og Hjeltnes har i heile si historie vore eit kompetansesenter for gartnarnæringa. Skulen har eigne produksjonar i tillegg til å vere ein skule. Det er ein styrke at eit utdannings-tilbod i lokal gastronomi som vil følgje maten frå frø til bord er lokalisert nær råvarene og produsentane. På den måten kan skulekvardagen innehalde både teori og praksis. Med eit slikt studie kan Hjeltnes auke fokuset på matproduksjon, og det kan leggjast inn nye produksjonar, men i tillegg skal skulen nytta dei bedriftene som finst i Hardanger og Hordaland. Studentane skal ut på bedriftsbesøk, og produsentar skal koma til skulen for demonstrasjonar. Skulen ynskjer å knytte til seg lokale produsentar i Ulvik, Hardanger og Hordaland som har andre produksjonar enn det som skulen sjølv har. Nokre produsentar er det allereie eit samarbeid med, og andre vert det jobba vidare med. Holmen er arena for produksjon av grønsaker, både på åkrane rundt og i det nye veksthuset som skal byggjast i 2015. Det er stort kjølelager for lagringsgrønsaker i Holmen, og det vert eit nytt mindre kjølelager knytt til det nye undervisningskjøkkenet. Det er og planlagt ein kjøkkenhage i Holmen som skal ha eit breitt utval av grønsaker og urter.

6.3.2 Hagedesign

Hjeltnes ynskjer å utarbeida eit fagskulestudium innafor Hagedesign. Interesse for hage i Noreg er stor og Hjeltnes har i fleire år sett trongen for ei utdanning innan hagedesign. Skulen har svært mange førespurnader om ei slik utdanning, både frå gartnarar, anleggsgartnarar og folk som jobbar innan plantehandel. Det finst i dag utdanning innan landskapsarkitekt og gartnar/anleggsgartnar, medan hagedesign kjem litt mellom desse. Veia - Statens fagskule for gartnarar og blomsterdekoratørar- har eit studie kalla Park- og hagedrift, som inneheld hageplanlegging i tillegg til mykje drift og vedlikehald av grøntanlegg. Hjeltnes kan ha eit meir spesialisert tilbod i hagedesign.

Hagedesign er kunnskap om utforming av uterom i tilknytning til private bustader. Dei skal ha svært god kjennskap til plantar for hage og kva som kan dyrkast, aktuelle materialar som vert nytta i hagen til byggverk, uteplassar, vegar/plassar, murer og trapper og kjennskap til grunnarbeid som skal til for å gjennomføre prosjektet. Dei skal kunne gjennomføre gode planleggingsprosessar og framstille gode planar for kundar. Det vil vere ei nyttig vidareut-

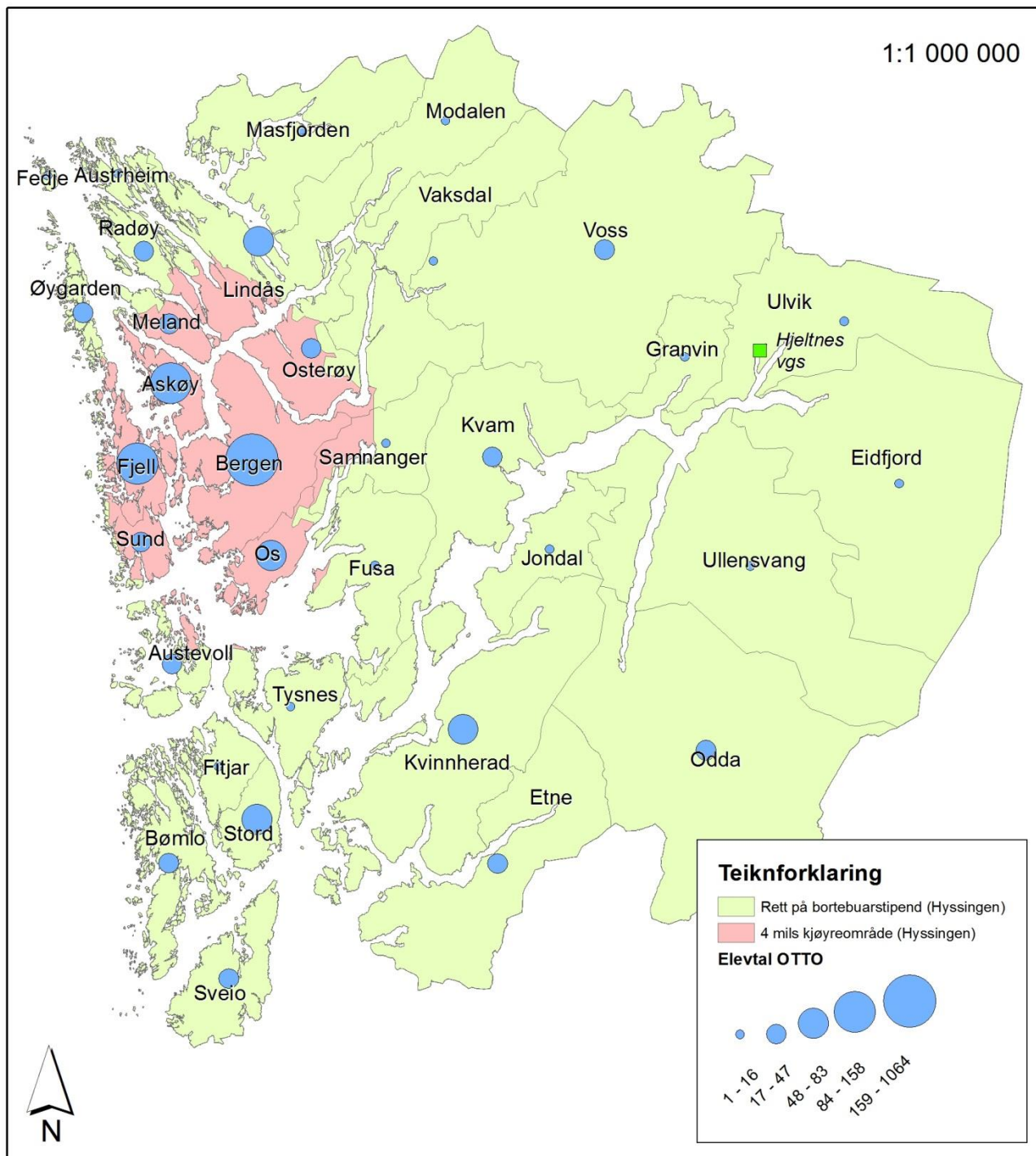
danning for anleggsgartnarar og gartnarar, og er arbeid dei kan gjera i rolege periodar om vinteren.

Hjeltnes vgs har vore i dialog med næringa og dette vert stort sett positivt motteke. Næringa kjem i større grad med når arbeidet med studieplanen held fram. Aktuelle samarbeidspartar er hagesenterkjedene, Norsk Anleggsgartnere Miljø og Landskapsentreprenører, Norsk Landskapsarkitekters Foreining og Det Norske Hageselskap.

6.4 Hjeltnes som produksjonsskule

Fråfall er eit stort problem i den vidaregåande skulen. Regionalt, nasjonalt og i europeisk samanheng blir det satsa på tiltak som skal hindre at ungdom fell utanfor. Skulen skal vere helsefremjande på ein måte som tek vare på alle elevane. I Hordaland er det etablert produksjonsskule (sjå boks 6.1) etter dansk modell. Hyssingen produksjonsskule opna i sine nye lokaler i Møllendalsvegen 63 i slutten av 2014. Det er eit tilbod til ungdom som har falle av vidaregåande skule og der produksjonsskulen skal hjelpe dei inn igjen i skule eller arbeidsliv. I dag er det vanskeleg å få jobb utan fagbrev, utdanning og arbeidserfaring. Dei som ikkje er skrudd saman slik at dei trivst med tolv eller tretten års skulegang kan lett hamne i fråfallsstatistikken. Produksjonsskulen tilbyr ungdommen danning gjennom arbeid. I alt frå 3 månader til eitt år kan ungdommar finne ut kva dei vil og eignar seg til utan å bruke av utdanningsretten sin.

Produksjonsskule på Hjeltnes vil tilby internat slik at det blir gitt tilbod på produksjonsskule og til dei som ikkje er innafor pendlaravstand til Bergen og til andre som av ulike årsaker kan ha behov for eit tilbod med internat (sjå figur 6.4). Målgruppa for produksjonsskule på Hjeltnes er mellom anna dei som ikkje har moglegheit til å dagpendle til Hyssingen på grunn av avstand. Kartet på neste side (figur 6.4) syner rekrutteringsgrunnlag for Hyssingen (rødt) og rekrutteringsgrunnlag for Hjeltnes (grøn). 4-mils grensa er valt fordi Statens lånekasse opererer med 4 mil som grense for dagpendling.

Figur 6.4 Rekrutteringsgrunnlag for Hyssingen og Hjeltnes

Hjeltnes komplementarar tilbodet på Hyssingen på fleire plan. Mange ungdomar er interessert i maskiner. På Hjeltnes vil dei kunna prøva ut bruk av maskiner og «mekking». Gardsmiljøet gir mange moglegheiter for aktivitetar der stell av dyr og plantar, skjøtsel av skog og kulturlandskap og vedlikehald av maskiner og bygningsmasse utgjer aktivitetsgrunnlaget. Nærleik til natur, dyr og plantar med rom for sanseopplevingar, samt å oppleve årstidsvariasjonar og rytmar. Gardsmiljøet er brukt som ein pedagogisk og dannande ressurs. Evalueringar av slike prosjekt har vist at både lærarar og gardbrukarar meinte at elevane hadde fått eit godt læringsutbytte av tiltaka både fagleg og sosialt. Gardslivet bidrar med struktur, rutiner og rammer i kvardagen. Arbeidsoppgåvene *kallar* på den kvalifiserte utøvaren, og tilfredsstillande utførsle av oppgåvene gir umiddelbare svar.

Boks 6.1 Prosjektplan- Produksjonsskule i Hordaland

Frå Prosjektplan – Produksjonsskule i Hordaland, Hordaland fylkeskommune (2013):

Hordaland fylkeskommune ved opplæringsavdelinga tek sikte på å utvikle tre programområde frå hausten 2014. Kva type arbeidsoppgåver som ein skal drive på kvar verkstad, vil vere avhengig av ei rekkje forhold, som m.a. marknad (kva kan ein få selt), geografisk plassering, type verkstad (ledige lokale), økonomi i prosjektet og investeringskostnader i samband med kjøp av maskiner og utstyr.

Ein føresetnad for å ha rett til inntak til produksjonsskulen er at ungdomen har rett til vidaregåande opplæring etter Opplæringslova § 3-1, 1. ledd. Innsøkjande instans skal vere OT, eventuelt i samråd med rådgjevar i grunnskulen.

Produksjonsskule skal ikkje vere ein ordinær skule, og ein kan ha varierende kompetansemål innanfor same ramme. Ein kan sjå for seg to alternative tilbod.

Alternativ 1: Opplæring i grunnleggjande ferdigheiter, status som kursdeltakar der ungdomen ikkje brukar av opplæringsretten. Alternativ 2: Opplæring knytt til definerte kompetansemål. Ungdomen kan ta opplæringa som delkurselev eller på annan måte på veg mot kompetansebevis. Heile eller delar av opplæringa blir gitt ved produksjonsskulen.

6.4.1 Arbeidet med produksjonsskulen på Hjeltnes

Ei temagruppe (sjå tabell 6.5) har jobba fram forslag til produksjonsskule på Hjeltnes og kva for verkstader det skal vere. Gjennom heile prosessen har det vore tett dialog med Baste Bruarøy daglegleiar for Hyssingen produksjonsskule.

Tabell 6.5 temagruppe for produksjonsskule

Temagruppe

Annbjørn Laupsa – Regionleiar Opplæringsavdelinga

Nina Ludvigsen - Leiar OT/PPT

Gunnbjørg Øyre – Rektor Hjeltnes vgs

Kåre Olai Solheim - Tillitsvalt Hjeltnes

Heidi Bjønnes Larsen - Prosjektleiar

I prosessen med å finne verkstader er det teke fleire omsyn. Det er viktig å ha eit tilbod som er spennande både for jenter og gutar. «Tilstandsrapport 2012-2013» og «Tilstandsrapport 2013/14» syner at gjennomføringsgraden på Restaurant- og matfag, TIP, Design- og handverk og Bygg- og anleggsteknikk skil seg ut negativt. Verkstadene skal gje rom for danning gjennom arbeid innanfor desse faga. Temagruppa har sett på økonomien i dei ulike verkstadane og kva dei kan produsere. Temagruppa har sett på moglegheitene for å få ungdommane vidare enten ut i praksis eller inn i skulesystemet igjen. I tillegg har temagruppa brukt styrkane og kompetanse som Hjeltnes har. Tabell 6.5 syner kva kompetanse produksjonsskulen på Hjeltnes skal gje.

Tabell 6.6 Kompetanse frå produksjonsskule på Hjeltnes

Kva kompetanse skal produksjonsskulen på Hjeltnes gje:
Konkret fagleg kompetanse innan fleire fag (anleggsgartnarfag, driftsoperatør idrettsanlegg, skogbrukar, gartnar, bygg og anlegg, maskinfag, sal og service, restaurant og matfag, reiselivsfag, design og handverksfag, blomsterdekoratør)
Sertifiseringar innan maskin
Auka kompetansen innan fellesfag
Gode meistringsopplevingar som vil styrkja sjølvkjensla og eigenverdien til ungdomen.
Styrkja deira sosiale kompetanse i eit arbeidsfellesskap og i fritida på internatet
Styrkja helse gjennom godt kosthald, fysisk aktivitet, tidsstruktur i kvardagen og gode vennskap
Kva mål har Hjeltnes for kvar enkelt ungdom:
Setja dei i stand til å gå inn i ordinær utdanning eller jobb
Korleis nå målsetjinga:
Meistringskjensle gjennom arbeid
Motivasjon gjennom arbeid og fellesskap
Hjelp til å setta realistiske framtidsplanar for seg sjølv
Hjelp til å ta val
Hjelp til å skaffa praksisplassar / lærlingeplassar
Tett oppfølging inntil ½ år i overgang produksjonsskule / skule eller arbeid

6.3.2 Planlagde produksjonsverkstader på Hjeltnes

Med produksjonsskule på Hjeltnes vert heile gardsbruket organisert under denne. Ein tek utgangspunkt i noverande produksjon, men byggjer ut i fleire retningar. Produksjonen vert først og fremst tilpassa produksjonsskule, men fagskulestudiet Lokal gastronomi og Gartnar deltid vert viktige «kundar» inn mot produksjonen. Det er planlagt fire ulike verkstader (pluss studieverkstad) som ikkje berre skal arbeida med resten av skulen, men og bygda og regionen.

1. Mat og grønt.

Verkstaden vert lokalisert med base i det nye veksthusanlegget i Holmen. Her er det garderobe, matrom, klasserom og arbeidsrom. Plasseringa av hagesenteret vil bli meir synleg og gje grunnlag for auka besøk og sal. Det nye veksthuset er delt i 4 avdelingar med høve til å ha ulikt klima i dei ulike avdelingane. Dette gjev fleksibilitet i høve til produksjon og kulturar. Det vil og vera aktuelt å produsera matvekster i huset vinterstid for å utvida sesongen. I veksthuset sin butikdel vil ein tilby varer som er produsert på Hjeltnes og innkjøpte varer frå nærområdet i tillegg til vanlege hagesentervarer. Målet er å lage ein butikk som er inspirerende å komme til der ein kan få varer ein ikkje finn andre stader, både innan mat og plante-skulevarer. I hagesenteret vil ungdomen møta kundar og kan få prøva seg innan sal og service. Frukt og bærhagen vil gjennom året gje ulike arbeidsoppgåver som hausting, beskjæring, planting og tynning. Vidareforedling og sal av eigne produkt frå produksjonsskulen vil vera ei viktig oppgåve haust og vinter. Denne verkstaden vil ta i bruk løa for å kunna gje ungdomen erfaring med dyrestell og produksjon av t.d. egg og honning.

Det vil og på sikt vera naturleg å ta inn verkstad som har hovudvekt på matfaget. Denne kan samarbeida med fagskulestudiet «Lokal gastronomi» om bruk av øvingskjøkkenet. Sidan skulen driv internat og kantine vil dette vera aktuelle arenaer å bruka til produksjonsskulen.

Hjeltnes vgs er med i eit forskingsprosjekt om Aqua Ponics leia av Norsk institutt for vannforskning (NIVA). I butikken vil ein installere eit visningsanlegg for Aqua Ponics som i korte trekk er eit lukka system der akvarium med fisk er kopla saman med dyrkingskar for plantar. Einaste tilførte næring er fôr til fisken, plantene lever av næringsstoffa i vatnet frå fiskeproduksjonen som sirkulerer i heile systemet. Eit pilotanlegg er allereie på plass i samarbeid med ein lokal fagperson.

Pilotprosjekt med trøffel dyrking i Norge er på trappene i samarbeid med Nordic Truffel A/S, Deuchte Truffelbaume og Bioforsk. Det kan gje 3 aktuelle produksjonar som trøffelplantasje med hassel, produksjon av hassel med trøffelsmitte og trøffelproduksjon i veksthus. Prosjektet krev finansiering frå eksterne partnarar.

2.Skog og landskap

Verkstaden vert lokalisert i snikkarverkstaden i anleggshallen i Holmen. Her må det lagast til garderobe og toalett. Produksjonen til denne verkstaden vil vera ute i skog, kulturlandskap, fjell og fjord og i eigen skogplanteskule. Ein vil samarbeida tett opp mot skogeigarar og kommunane i regionen. Etterspurnaden etter skogplantar er aukande p.g.a. stor hogst og store areal som skal tilplantast. Skulen har vorte kontakta av større kundar i nabofylket med ynskje om langsiktige leveringsavtalar på granplantar. Skognæringa på Vestlandet har stor interesse av at produksjonen ved skogplanteskulen vert oppretthalden og utvida. Skulen er no den einaste som produserer skogplantar på Vestlandet. Produksjonen vil i tillegg vera oppgåver innan skogsskjøtsel, kulturlandskapspleie, fiskeforvaltning og vedproduksjon. Vinterstid er det og aktuelt med produksjon innan byggfag, t.d. reiskapsbod, bosstativ mm.

3.Maskin og anlegg

Verkstaden vert lokalisert i maskinverkstaden i Holmen. Her er det garderobe, lite klasserom og verkstadar. Produksjonen vert drift og vedlikehald av grøntanlegg, t.d. bade- og idrettsbane, parken på Hjeltnes, private hagar eller offentleg anlegg i regionen. Ein vil kunna gje sertifisert opplæring på masseforflyttingsmaskiner og truck, øving på traktor og handtering av reiskap. Vinterstid kan ein produsera hageelement som t.d. helleplassar. Samarbeidspartar vert lokale entreprenørar, kommunar og private personar.

4.Designverkstad

Verkstaden vert lokalisert i Raudebygget med base i vinterhagen. Produksjonen her kan vera handverk av ulikt slag som keramikk, saum, lysstøyping, glassblåsing, foto, produksjon av interiør knytt til hage, redesign av klede, dekorering til arrangement m.m; avhengig av kva fag / røynsle verkstadleiar har. Produkta kan seljast på messer, i skulebutikk eller lokalt utsalsstad for handtverkarar i bygda. Det vil vera naturleg å søkja samarbeid med lokale kunstnarar og brukshandverkarar i Ulvik.

5.Studieverkstad

Studieverkstaden skal vera eit tilbod for alle i produksjonsskulen, både i grupper og som enkeltelevar. Undervisninga skal bygga på NyGiv-metodikk og organisering, og tilbydast i fellesfag norsk, engelsk, samfunnsfag, naturfag og matematikk. Emna kan vera alt frå grunnleggjande lese- og skriveopplæring, grunnleggjande rekneferdigheiter til førebuing til privatiseksamen i fag. Undervisninga må vera retta mot den enkelte ungdom sitt behov og kan og vera personleg økonomi, enkelt bedriftsøkonomi/rekneskap.

	Skog og landskap	Mat og grønt	Maskin og anlegg	Designverkstad
<i>Tal elevar</i>	12	12	12	12
<i>Produksjon</i>	Skogskjøtsel Kulturlandskapspleie Tilsyn av hytter Fiskeforvaltning Produksjon av ved og treprodukt	Planter av alle slag Frukt, bær, grønsaker, urter, potet, sopp Pyntegrønt Foredla planteprodukt Drift av hagesenteret Dyreproduksjon: utleige av løa til vertar	Sertifisert opplæring truck, masse- forflyttingsmaskiner, varme arbeid, motorsag, traktor. Drift av idrettsbanen. Drift av parken Hjeltnes. Steinelement til hagar Nyanlegg og drift private hagar	Handverk, design, interiør, Keramikk, glassblåsing, maleri, Bunadssaum, Lysstøping Blomsterdekorering Sal av eigne varer i hagesenter
<i>Verkstadlokale Ressursar i områ- det</i>	Skogplanteskulen Snikkarbua i anleggshallen Skulen sin skog og støl (Slondal) Private skogeigarar Turiststiar og kulturlandskap reg.	Veksthus, hagesenter og lager i Hol- men, Frilandsareal i Holmen og Hjeltnes, Løa og beite (dyr), stabbur Private gardar	Anleggshallen, Maskinverkst., Parkbua, uteområdet Holmen og Hjeltnes Private el offentlege hagar/ anlegg i regionen	Vinterhagen el andre klasserom i raude- bygget Evt. klasserom i Holmen
<i>Base/ oppmøtestad / garderobe</i>	Snekkarverkstad og loftet i anleggshallen Holmen	Nye veksthuset i Holmen	Maskinverkstaden – klasserom og garderobe	Vinterhagen
<i>Utstyr</i>	Vedmaskin, Vinsj, Verneutstyr, ATV, båt til fjordfiske Skogplanteskulen, tilrettelegging veksthus planteskule	Nytt veksthus/hagesenter/planteskule Holmen er finansiert Oppgradering løa til husdyrrom Fornyng 15 da frukthage	Skaphengar med utstyr 200 000 9- seter transpotar 500 000	Symaskiner Sveiseapparat Kompressor og spikerpistol
<i>Bemannig</i>	Verkstadleiar Assistent (50 + 50) Fagarbeidar skogplanteskulen (0,8)	Verkstadleiar Assistent 2 Fagarbeidar	Verkstadleiar - anleggsgartar Assistent - maskinførar 1 Fagarbeidar- mekanikar 0,5 1 anleggsgartnar 0,5	Verkstadleiar Assistent
<i>Samarbeidspartar</i>	Vestskog - intensjonsavtale Kommune Bønder Fjellstyre - intensjonsavtale	Fjordfrukt Hageland	Ulike herad Lokale entreprenørar Bønder	Lokalt utsalsstad i Coopbygget Lokale kunstnarar i bygda: Lokalt næringsliv
<i>Utfordringar</i>	Motivera ungdommen til å vera ute å jobba i all slags ver	Vinterarbeid – samarbeid verkstad skog og landskap		
<i>Fagkompetanse ungdommen</i>	Naturbruk, bygg og anlegg, akvakultur, m.m. reiseliv	Naturbruk, sal og service, matfag	Anleggsgartar, maskinførar, meka- nikar, driftsoperatør, byggfag	Design og handverk, sal og service, utvikle kreative evner

6.5 Kurs og kompetansesenter

"Eg skal til Ulvik for å dra på kurs på Hjeltnes"

Det er mange kursmoglegheiter mot næringslivet og privatmarknaden. Kompetansesenteret har i dag fagsamlingar for dei næringane skulen arbeider mot, t.d. dei årlege Hjeltnesdagane for veksthusbransjen og Anleggsgartnardagane for anleggsgartnarbedrifter og gartnarar i kommunar. Hjeltnes har og kurssamarbeid med Kompetansenavet Vest v/ Sogn jord og ha-gebrukskule og kurstilbod mot fruktnæringa i samarbeid med DyrkSmart-prosjektet. Her er det store moglegheiter for utvida aktivitet innan alle dei fagområda skulen allereie har kompetanse på, t.d. kurs / fagdagar for blomsterdekoratørnæringa, korte kurs i treklating (arborist), kurs i dyrking av frukt og bær og hagedesign. Nye samarbeidsaktørar kan verte den nye Næringshagen Hardanger som har satsing på frukt og bær og den eksisterande Næringshagen på Voss. Det er moglegheiter for kurs retta mot privatmarknaden / hobbykurs innan dyrking av grønsaker, frukt og bær, blomsterdekorering og hage. Det er ein aukande trend, der fleire og fleire er interessert i å dyrka sin eigen mat, dette gjev grunnlag for kursing av hobbydyrkarar. Gründerkurs for jordbruket og entreprenørskapskurs kan og vere aktuelt å tilby.

I Landbruksmelding for Hordaland 2014-2017 er det fokus på rekruttering. I landbruket i dag er det mange som ikkje tek over garden sin før dei er godt vaksne og dei har ofte ei utdanning frå før. Det er difor viktig at ein tilbyr kurs og utdanningsløysingar som er tilpassa behovet som næringa har og som tek omsyn til den livssituasjonen som den nye bonden er i. Hjeltnes har i dei siste åra hatt tilbod om samlingsbaserte kurs for å gje gartnaropplæring til vaksne. Dette er kompetansegevendende kurs på vgs nivå.

Den nye fagskuleutdanninga innan lokal gastronomi på Hjeltnes vil danne grunnlag for fagsamlingar og korte kurs retta mot mat og matproduksjon. Hjeltnes skal vere den naturlege staden for kompetanseheving innan matproduksjon, matkultur, gartnar- og anleggsgartnar-næringa og blomsterdekoratør.

6.6 Holmen og Hjeltnes som reisemål

«Eg skal til Ulvik for å vitja Hjeltnes» -

Lengst inn i Ulvikpollen ligg Holmen -området. I sommarhalvåret er det eit populært friluftsområde. Ulvikpollen er og fuglereservat og ei av dei få marine våtmarkene i fylket. Frå observasjonshytta kan ein studera eit rikt fugleliv. Holmen har eit vel utbygd kommunalt idrettsanlegg og badeanlegg med tilrettelagt badestrand, toalettanlegg og utegrillområde. På Holmen er det etablert hagebruksområde og der ligg det vakre villabygget Isdalshuset med fleire små tunbygg.

Området inneheld eit flott variert areal som kan vidareutviklast til parkområde, visningshagar for grønsaker og blomar, og strandpromenade. Hagesenteret i Holmen vil vere ein aktuell stad for å kunne lage utstillingar, det skal kunne lagast visningshagar i nær tilknytning til hagesenteret, og det skal vere ein teikneplass for hagedesign *hagedesignarens hjørne*. Grønsakhagen skal vere lærerik og interessant, samtidig som den inngår i ein større ekte produksjon. Dette vil gje eit stort utval ferske økologiske grønsaker og urter som skal brukast internt mot mat-faga på Hjeltnes, seljast inn til resturanter og kafear lokalt og direkte sal til lokale og tilreisande. Det kan og etablerast parsellhagar for lokalbefolkninga eller til resten av regionen. Dette vil binde saman Holmen med sentrum og Hjeltnes. Parkområdet i Holmen forsterkar næringsssatsingar i bygda og regionen.

Tenker ein stort så skal Hjeltnes/ Ulvik være sjølvforsynt med sesongens grønsaker. Holmen vil bli ei estetisk park oppleving lik Baroniet i Rosendal eller "Flo og Fjære" i Rogaland (www.floogfjare.no). Villaen Isdalshuset i Holmen kan takast i bruk til kafe, gjestekunstnarbustad og museum/ galleri. Her kan det serverast lokalt produsert mat og drikke. Området i Holmen er ei naturleg geografisk forlenging av "Frukt- og siderruta" over Syse/Lekve. Denne besøksruta er eit samarbeid mellom tre ulike gardar som tilbyr tre forskjellige produkt og opplevingar i Ulvik. Ei forlenging av sjølve turen ned til Holmen utvidar gå-turen og presentasjonen av alt Ulvik har å by på.

Noregs første vandrerske Catharine Hermine Kølle budde i Ulvik frå 1807 til 1826. Ho er kjent for sine forteljingar om fotturar i Norge og Europa og for sine akvareller. Nasjonalmuseet i Bergen og Ulvik herad har mange av skriftene og akvarellane hennar. Ulvik herad har overteke ei utstilling om Catharine Hermine Kølle som Hardanger Folkemuseum på Utne har laga. Denne treng ein stad å visast.

Holmen vil kunne bli mål for grupper, cruiseturistar, utanlandske enkeltreisande, familiar med barn frå ut og innland. Alle som er ute etter rekreasjon, sunne friluftsupplevingar, sunn lokal produsert mat, vakre hagar og kulturopplevingar vil få det på Hjeltnes. Reiselivstrendene både nasjonalt og globalt syner at fleire ferierer i eige land. Ulvik er allereie eit ettertrakta reisemål, men her kan vi utnytte kompetansen og særpreget til Hjeltnes og Holmen ved å vidareutvikle tilbodet. Fleire attraksjonar i Hardanger kan halde dei tilreisande i regionen lengre.

Holmen spelar ei viktig rolle knytt til dei ulike aktivitetane som er lansert i rapporten. Det at ungdommen/ elevar/ studentar/ tilsette er delaktig i profileringa og drifta aukar eigarskapet til og stoltheita av skulen. Den delen av Holmen som er knytt direkte til undervisninga er ein viktig visningsarena, med ny planteproduksjonsavdeling og hagesenter, lokal gastronomifokus og produksjonsskuleverkstader.

Figur 6.4 Publikum på veg over den framtidige brua til kveldskonsert på Snauholmen (illustrasjon Lars Berge)

Snauholmen er den lille holmen i Ulvikapollen. Snauholmen har eit unyttet potensiale for å vidareutvikla attraktive aktivitetar som ei integrert heilskapsoppleving. Snauholmen må bli snau og ryddast for granskog. Geiter kan vere ei løysing for å halde den snau. Snauholmen har hatt geiter tidligare, som både ryddar (Jf. Jernbaneverket si erfaring) og samstundes er spennande for barnefamiljar. Med litt tilrettelegging kan den vere ein aktivitetspark for alle aldrar og vere ein møteplass for sjølivet i Ulvik. Tilrettelegginga inkluderer oppgradert strand tilrettelagt for bading, grillplasser og båtkai.

Ei bru ut til Snauholmen vil auke tilkomsten og særpreget. Det kan byggast enten sesongbru eller fast bru. Her er kan ein etablera samarbeid med Arkitekthøgskulen i Bergen eller andre. Det finst eit naturleg dalsøkk på Snauholmen som ein kan utnytte til scene og amfi. Snauholmen har då potensiale til å bli ein spektakulær konsertarena. Permanent utescene kan verta sentrum for «*Holmenfestivalen*», «*Hjeltnesfest*» eller «*Ulvikalarm*». Ulvik har ein etablert årleg populær festival; "Sommarfestivalen" med eit lokalt særpreg og innhald. Festivalar er ei viktig næring i regionen.

Det vil krevja eit breitt aktørnettverk for å lukkast i ein slik allmenning som Hjeltnes og Holmen kan bli. Ressursgruppa knytt til eit prosjekt for å utvikle Holmen vil vere ein innovativ arena for nyskaping og lokalmobilisering.

Tabell 6.7

Moglege samarbeidsaktørar for utvikling av Holmen

Lokalmat produsentane i Ulvik som tilbyr besøk, omvisningar og anna gardsrelatert reiselivstilbod.

Hotell og overnattingsstader som Brakanes, Strand hotell, Hardanger Gjestehus , campingplassen, Kvemmadokkje, Hardanger Basecamp, tilbydar av hytter og hus, m.fl.

Lokale kunstnarar og kunsthandverkarar

Ulvik næringslag og dei private næringsdrivande

Olav H. Hauge Senteret

Ulvik herad: Kommunen som reisemålsutviklar er ei viktig brikke i utviklinga av området Holmen. Området skal vera offentleg tilgjengeleg og ha ei sterk deltaking i prosjektet.

Fylkesmannen og landbruksavdelinga

HFK, Regionalavdelinga sitt regionale utviklingsansvar og næringskompetanse vil kunne styrke strategi, innovasjon og vere positivt utviklande for dei omkringliggjande kommunar til regionsentra Voss og Norheimsund.

Innovasjon Norge

Hardangerrådet som interkommunale selskap vil kunne gi støtte økonomisk og vere en marknadsførar for Hardanger og Hjeltnes som destinasjon.

Reisemålsattraktiviteten til Hjeltnes med området Holmen og Snauholmen er eit viktig argument for å satsa på Hjeltnes. Reiselivssatsinga for Ulvik og regionen som kan knytast til Hjeltnes må byggje på både dei materielle og kompetansemessige ressursane. Hjeltnes kan bli eit attraktiv og innovativt besøksmål i seg sjølv.

7 Konklusjonar frå moglegheitsstudiet

Denne delen skisserar tre alternativ for vidare drift på Hjeltnes. Dei tre alternativa er ulike kombinasjonar av tema som blei presentert i del 6. Dei ulike alternativa inneber og ulikt nivå av synergjar mellom aktivitetane på Hjeltnes og mellom Hjeltnes og regionen. Kvar av alternativa kan på ulike måtar bidra til regional utvikling. Aktivitetane på Hjeltnes bidreg til sosial berekraft ved at dei sikrar tryggleik og gode levevilkår i regionen og styrkar den helsefremjande skulen slik at ingen fell utanfor. Dei er økonomisk berekraftige ved at dei held seg innafor dei økonomiske rammer som er sett for skuledrift på Hjeltnes i dag, samt at dei aukar økonomisk aktivitet i Ulvik. Dei bidreg til miljømessig berekraft ved å ta vare på kunnskap og kompetanse om planteproduksjon som er grunnlag for alt landbruk både til produksjon av mat og biomasse.

Hjeltnes skal vere eit senter som er berekraftig på alle moglege måtar. Det skal gje eit tilbod som er etterspurt nok til at rekruttering ikkje blir eit problem. Det skal vere eit knytepunkt for matkunnskap og matglede. Campus Hjeltnes og Holmen skal vere ei oppleving å kome til for ungdom, studentar, lokale og tilreisande. Det skal vere ein stad som tek vare på heile menneske. Det skal vere ein stad kor den grønne kompetanse veks til glede for noverande og komande generasjonar. Hjeltnes skal fortsette med å søke samarbeid med forskingsinstitusjonar og vere innovative i sin produksjon. Hjeltnes skal fortsette å vere berar av Hardanger sin kulturarv. Hjeltnes skal trekke til seg alle som treng kunnskap fordi dei skal jobbe som bonde, gartner, anleggsgartner, lokalmatprodusent eller matformidlar. Kokkar som ynskjer å dyrke urtene og grønnsakene sjølv og tilby gjestene ureist mat skal få den kunnskapen dei treng på Hjeltnes. Privatpersoner som vil ha eit kurs for å dyrka sin eigen grønne hobby skal få eit attraktivt helgetilbod på Hjeltnes. Hjeltnes skal fortsette å forsyne skognæringa med skogplantar. Hjeltnes skal fortsette å ta vare på Plantearven og innovasjonspotensialet som ligg i den. Hjeltnes skal vere ein trygg og god base som gjev ungdom danning gjennom arbeid slik at dei får eit tilbod som passar for dei og slik at alle får vere med vidare. Den auka aktiviteten på Hjeltnes skal bidra til å styrke Indre Hordaland.

Alle alternativa vil og ha ulike behov for kompetanse og tilsette.

7.1 Campus Hjeltnes 2020 Alternativ A

Det første alternativet har prosjektgruppa kalla Campus Hjeltnes 2020 Alternativ A. Prosjektgruppa foreslår at aktiviteten blir konsentrert rundt Hjeltnestunet og i Holmen slik at det blir to fysiske kjerneområde (figur 7.1, 7.2, 7.3 og 7.4).

Figur 7.1 Kjerneområde for aktivitet på Hjeltnes (illustrasjon Lars Berge)

På Campus Hjeltnes skal det vere produksjonsskule, vidaregåande skule, vaksenopplæring, fagskule og kurs- og kompetansesenter. Ulike aktivitetar vil skape eit tun med mykje liv. Dei gode kvalitetane til Heltnes slik som frukthage, urtehage og Plantearven med gamle eplesortar skal flyttast nærmare tunet.

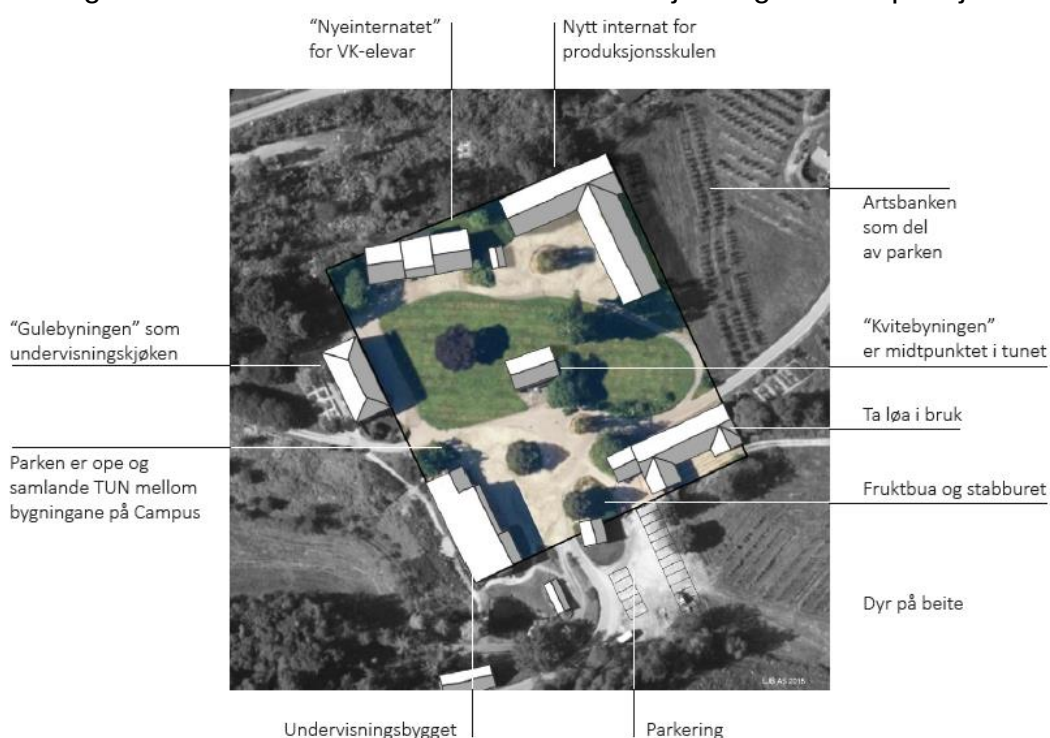

Figur 7.2 Campus Hjeltnes (illustrasjon Lars Berge)

Tabell 7.1 Campus Hjeltnes alternativ A, inneber å inkludere alle innsatsområda som er lista opp ovanfor.

Campus Hjeltnes 2020			
Vidaregåande skule vaksenopplæring	Produksjonsskule	Fagskule	Kurs- og kompetanse senter
Holmen – produksjonsområde + fritids- og visningsområde			

I alternativ A blir den grønne kompetansen på Hjeltnes nytta til fleire typar aktivitet, vidaregåande skule, fagskule, produksjonsskule og til vaksenopplæring. Det sikrar vidareføring av skulen sin kompetanse og kunnskap. At ein held på kompetansen innan vidaregåande skule er viktig for om ein i framtida kan få til ei landslinje for gartnarar på Hjeltnes.

Figur 7.3 Bygningane på framtidige Campus Hjeltnes (illustrasjon Lars Berge)

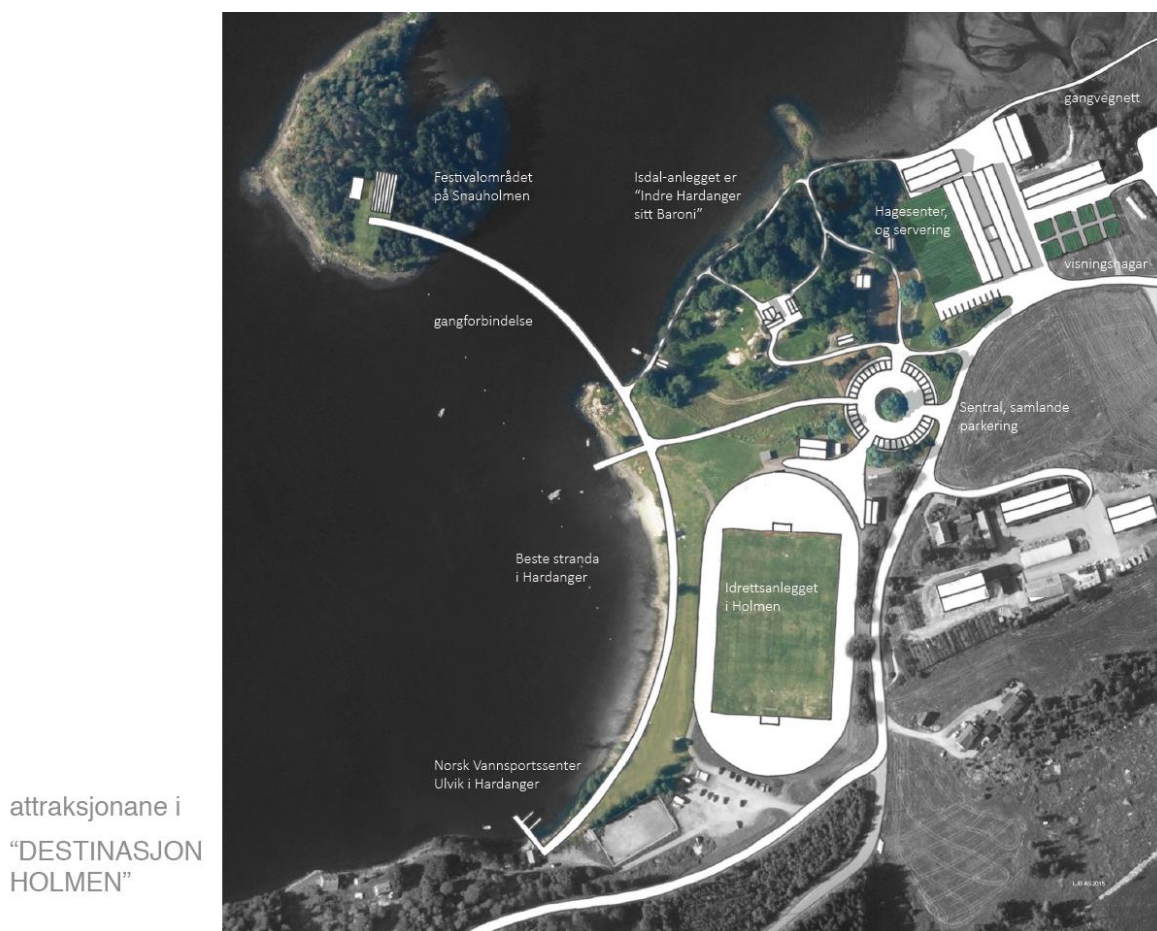
Alternativ A gjev god utnytting av personale og bygningsmasse noko som gjev lågare kostnader per elev/ungdom. Ved etablering av produksjonsskule går gardsbruket inn i denne og vert nytta opp mot dei ulike verkstadane. Bemanning på verkstadane og på gardsbruket vert då sett under eitt og vil føra til ein økonomisk gevinst i høve til dagens drift. Som eit eksempel kan produksjonsskulen bruke same kjøkken som fagskule Lokal gastronomi. Om kjøkkene er eit godkjent produksjonskjøkken kan det og leigast ut til lokale matprodusentar. Eit anna eksempel er maskinparken. I dag blir maskinparken reparert og vedlikehalde av personalet og elevar på Hjeltnes. Med produksjonsskulen i tillegg kan maskiner og utstyr bli brukt meir. Kostnaden pr brukar vert mindre og i tillegg får fleire elevar moglegheiter til å skru og mekke, noko skulen har erfart at ungdommen set pris på.

Produksjonsskulen på Hjeltnes vil kunne trekke vekslar på dei andre med tilgang på kompetanse og areal. Hjeltnes vil ha eit oversiktleg miljø, men stort nok til at det er spennande. For ungdommane vil internatet bety trygge rammer heile døgnet. Det er helsesøster på Hjeltnes

ein gong i veka og psykiatrisk sjukepleier i Ulvik herad som skulen kan nytta. Nærmiljøet er og oversiktleg med stort potensiale for å etablere produksjonar etter initiativ frå ungdommane eller verkstadane. Den generelle drifta på skulen gjev rom for lærerike og dannande dagar for ungdommen.

Det er utfordringar knytt til den vidaregåande skulen på Hjeltnes. Hjeltnes må jobbe hardt for rekruttering, programfaga er små fag og Hjeltnes er den einaste skulen i fylket som har dei. Yrkesfaga slit med rekruttering generelt og rekruttering til anleggsgartnar slit på same måte som mange andre yrkesfag. I høyringsuttalen knytt til skulebruksplanen (hausten 2012) og i møter i løpet av moglegheitsstudie uttrykkjer NAML region Vest at dei ynskjer anleggsgartnarutdanninga flytta til Stend vgs. Grunngevinga er at det er eit urbant fag og at dei ynskjer fleire lærlingar som vil bu og arbeide i Bergensregionen. Dei ynskjer og eit tettare samarbeid mellom skule og næringsliv, og dei peikar på at det er langt til Hjeltnes. Det er ikkje sikkert at tala på søkjarar går opp ved å flytte studiet. Ulvik kan vise til betre søkjartal og fullføring enn mange andre studiestader i landet. Sidan hausten 2012 har elevtalet på Vg2 Anleggsgartnar og idrettsanleggsgfag vorte dobla på Hjeltnes, i motsetning til i resten av landet der elevtalet har halde seg stabilt eller minka (jf. Figur 5.3). Elevar som ikkje bur i pendlaravstand til Stend må leia seg inn i ein pressa hybelmarknad i Bergen. Bynære skular som Øksnevad ved Stavanger, Hvam ved Oslo og Skjettlein ved Trondheim har ikkje hatt same elevauken som Hjeltnes.

Dei unge elevane må skulen ha eit tilbod til på skulen, medan ein i større grad kan prøve å finne løysingar for dei vaksne elevane/studentane utanfor skulen sitt tilbod. For dei unge på vidaregåande og produksjonsskule må Hjeltnes finne løysing innanfor eigne hus og treng då å utvide tilbodet om hybelhus frå i dag 45 hyblar til 75-90 hyblar. Plassering av eit nytt hybelhus vil truleg vere best i tilknytning til eksisterande hybelhus enten på tunet eller kårstova. For dei vaksne kan det vera mogeleg å nytta ledig hotellkapasitet om vinteren utanfor turistsesongen. Dette kan verte eit fruktbart samarbeid både for skulen og hotellnæringa som har dårleg belegg på vinterstid.

attraksjonane i
"DESTINASJON
HOLMEN"

Figur 7.4 Holmen området (illustrasjon Lars Berge)

7.2 Campus Hjeltnes 2020 Alternativ B

I Campus Hjeltnes alternativ B skal og aktivitetane fysisk konsentrerast i to kjerneområde. Alternativ B inkluderer produksjonsskule, fagskule, kurs og kompetanse senter. Her skal og Holmen utgreiast som reislivsaktivitet. I alternativ B er den vidaregåande skulen utelat. I høve til dagens drift blir hovudaktiviteten produksjonsskule heller enn vidaregåande, men som i alternativ A er fagskuledelen og kompetansesenteret styrka. Styrken her er at elevgrunnet er sikrere. OT/PPT rekrutterer til produksjonsskulen, vaksenopplæring gartner og fagskule har god rekruttering. Med mindre svingingar i elevtalet vert drifta sikrere. Sambruk av bygningar som nytt undervisningskjøkken og planteproduksjonsavdelinga vil halda fram. Produksjonsskulen vil kunna nytta heile produksjonsapparatet og produsera lokal mat som fagskule og kantine kan nytta. Organisasjonen vert enklare utan vgs og ein kan spesialisera seg meir. Administrative og merkantile kostnader pr elev vert høgare fordi det vert færre å dela fellesutgiftene på. Alternativ B er i tråd med Hordalandsmodellen for produksjonsskule. Hordalandsmodellen tilrår ikkje samlokalisering av vidaregåande skule og produksjonsskule.

Den største negative konsekvensen ved ikkje å ha vgs blir eit mindre fagmiljø, særleg dei høgskule- og universitetsutdanna pedagogane vil finna seg andre jobbar. 8 pedagogiske stillingar som i dag er i vgs vil bli borte. For å sikre eit kompetansmiljø i regionen er det yn-skjeleg at fagmiljøet frå Hjeltnes flyttast til Nye Voss vidaregåande skule i tråd med fylkesrådmannen si vurdering i skulebruksplanen. Nye Voss vidaregåande skule skal vere lokomotiv for yrkesfag i Indre Hordaland.

7.3 Hjeltnes Produksjonsskule Alternativ C

Alternativ C består av produksjonsskule og å greie ut Holmen som reisemål slik desse aktivitetane er presentert i del 6.

7.4 Økonomien på Hjeltnes

Ei omtrentleg oversikt over kostnadane knytt til dei tre alternativa er vist i tabell 7.2. Tabellen legg til grunn at det blir fortsatt drift av garden, at internatet består og bygga består. Faste utgifter gjeld husleige, straum, nettoutgift internat og drift av garden. Tabell 7.2 har lagt til grunn 30 elever på vgs og same kurstilbod som skulen har skuleåret 2014/15. Reknestykket går ut frå at ungdomane sjølv betaler internatet. Ombyggingar, investeringar i utstyr og nybygg er ikkje berekna.

Tabell 7.2 Økonomien i Alternativ A, B og C

Moglegheitsstudie på Hjeltnes						
	Vidareg. Skule	Prod. skule	Fagskule	Faste utg.	Kurs	Totalt
Modell A	5, 4	6, 0	3, 2	8, 8	0,5	23, 9
Modell B	0	6, 0	3, 2	8, 8	0,5	18, 5
Modell C	0	6, 0	0	8, 8	0	14, 8

Økonomien knytt til produksjonsskulen kan sjåast på som todelt. Den eine delen er finansiering av skuledrifta. Denne er i vareteke av fylkeskommunen. Den andre delen er elevøkonomien. Her er det utfordringar. Elevar som i dag bur på internatet får bortebruarstipend, ca 4000 pr mnd, gjennom Statens Lånekasse. Denne eller ei tilsvarande støtte vil vera avgjerande for at ungdommen på produksjonsskulen kan nytta tilbodet på Hjeltnes. For at ungdommane på produksjonsskulen skal få bortebruarstipend må dei truleg ha elevstatus. Produksjonsskulen må da ha godkjende læreplanmål. Ei løysing for enkelte ungdommar kan vera at NAV går inn med støtte. Her vert det jobba i lag med NAV Bergen for å finna løysingar. Ei løysing kan og vera at HFK betalar løn tilsvarande bortebruarstipendet. Produksjonsskulen på Hjeltnes kan finansierast som prosjekt over tre år medan ein aktivt jobbar med å finne ei løysing på elevøkonomien.

Hyssingen si store utfordring ligg i at produksjonsskule ikkje passer inn i det norske utdanningssystemet eller tiltakssystemet. Ungdom som får stønad gjennom NAV kan risikere å miste den fordi produksjonsskulen ikkje er eit tiltak godkjent av NAV. Så lenge dei ikkje har elevstatus eller offentleg godkjent læreplan får dei heller ikkje lån eller bortebruarstipend frå Lånekassa. Enkle ting slik som busskort er eit problem for ungdommane fordi dei heller ikkje har elevstatus. Når ungdommane ikkje får hjelp til sin økonomi frå det offentlege vil ein vere avhengig av at ungdommane får økonomisk støtte heimafrå. Med tanke på kven som er målgruppa for dette tiltaket, kan det vere ei uheldig løysing. Skuleåret 2012/13 oppgav 42,2% av dei som slutta at det var høve utanfor skulen som gjorde at dei slutta. Nokre av sluttårsakane var vanskelege heimetilhøve, psykisk sjukdom, psykososiale problem, fysiske sjukdom, rusproblem og anna²².

²² Tilstandsrapport vidaregåande opplæring 2012/13, Hordaland fylkeskommune

Dei tre alternativa har ulikt behov for investeringar knytt rehabilitering eller nyinvestering. I alternativ A vil det bli fleire elevar, ungdom og studentar og det krev fleire internatplassar. Ein treng då å utvide tilbodet om hybelhus frå i dag 45 hyblar til 75-90 hyblar. Hjeltnes vgs er her i dialog med Ulvik herad og bustadstiftinga for å undersøke lån gjennom Husbanken. For dei vaksne kan det vera mogeleg å nytta ledig hotellkapasitet om vinteren utanfor turistseongen.

Kjøkkenfasilitetar for fagskulestudie og produksjonsskulen inneber rehabilitering av gule bygningen. Førebels kostnadsoverslag for rehabilitering av gule bygningen, ikkje inkludert kjøkken er av eigedomsseksjonen ved Hordaland fylkeskommune sett til omtrent 16 millionar kroner.

Det er og potensielt utgifter knytt til tilrettelegging av produksjonsverkstader.

For reiseliv satsinga bør det i ein utgreiingsfase hentast inn midlar frå andre instansar i tillegg til fylkeskommunen.

NOTAT

Til: Bergen tekniske fagskule, studiestad Hjeltnes.
Att: Andrid Solaas Innset
Fra: Kristin Krohn Devold, Administrerende Direktør, NHO Reiseliv
Dato: 26. mars 2015
Sak: Fagskuleutdanning i Lokal gastronomi

NHO Reiseliv er den største interesseorganisasjonen for reiselivet i Norge. Organisasjonens over 2.700 medlemsbedrifter omsetter for rundt 41 milliarder kroner årlig.

I følge vår rapport "Kompetanse og arbeidskraft 2019" (2013) representerer mangel på kvalifisert arbeidskraft en av bedriftenes største utfordringer i fremtiden.

I tillegg nevner vi at NHOs kompetansebarometer, som ble presentert i mars 2015, viser at 6 av 10 medlemsbedrifter i NHO Reiseliv har et udekket kompetansebehov. Dette er en liten økning fra 2014.

NHO Reiseliv arbeider systematisk for å bedre tilgangen til kvalifisert, faglært arbeidskraft for medlemsbedriftene, samt sikre kompetanseheving og rekruttering til reiselivet. Vi fokuserer særlig på bedring av søkertall til retningene som gir fagbrev som kokk og servitør, da bedriftene stadig melder om mangel på faglærte. To av tre reiselivsbedrifter sier de trenger flere kokker. Vi ser at behovet for kokker med god kompetanse på lokalmat er svært viktig og at fagskolestudie i Lokal Gastronomi vil kunne være et godt supplement til eksisterende tilbud. I tillegg ser vi muligheten for at dette studiet kan være en ny karrierevei etter fullført fagbrev og flere muligheter vil kunne virke motiverende for å tiltrekke ungdom til kokkefaget.

NHO reiseliv er positive til en ny fagskuleutdanning i Lokal gastronomi gjennom Bergen tekniske fagskule, studiestad Hjeltnes.

Med vennlig hilsen

Administrerende Direktør
NHO Reiseliv

Vedlegg II

Å ha eit stort genetisk mangfold tilgjengeleg er den beste forsikringa for matproduksjon i eit endra klima. Norsk Genressurscenter har til oppgave å bidra til og sørga for ei berekraftig forvaltning av nasjonale genressursar hjå m.a nytteplanter som fruktsortar. Når det gjeld eplesortar har dei 12 nasjonale klonarkiv eller feltgenbanker med meir enn 200 ulike sortar og lokale landsortar.

Hjeltnes vidaregåande skule, Ulvik har eit av desse klonarkiva. I samlinga finst det no ca 110 ulike eplesortar. Dei fyrste trea vart planta i 1995, to-tre av kvar sort, poda på svaktveksande grunnstamme. Sortane er samla inn frå heile Vestlandet med hovudvekt på Hardanger, men her finst og sortar frå andre delar av landet.

Gamle norske sortar av frukt er godt tilpassa det norske klimaet. I tillegg er desse genressursane ei kjelde for utvikling av sortar med betre smak, eit mangfold av ulike kvalitetar og betre sjukdomsresistens.

Eigenskapane til bevarte sortar er mangelfullt undersøkt, særleg dei genetiske sidene er ikkje kartlagt (DNA analyse) og i mindre grad kjemiske og sensoriske eigenskapar. Bevarte sortar har truleg eigenskapar som kan utnyttast kommersielt til fruktprodukt som t.d. saft, syltetøy og alkoholhaldige drikkar.

Gamle sortar representerer difor ein u-utnytta ressurs for fruktnæringa.

Bioforsk har kunnskapar om prosessar som påvirkar produksjon, innhald og kvalitet hjå frukt og kopla opp mot genetisk variasjon og samanhengar mellom miljø og genetik. I samarbeid med Universitetet i Sarajevo, Bosnia og Hercegovina er det teke planteprøvar av mange av desse eplesortane og gjennomført DNA analysar som eit forprosjekt. Hovudprosjektet vart ikkje innvilga i fjor, men vert søkt om på nytt som omhandlar genetisk, pomologisk og kjemisk kartlegging av gamle fruktsortar med siktemål å utvikla nye fruktprodukt.

Konklusjon: Nasjonale klonarkiv med gamle fruktsortar er ein ressurs som kan gje grunnlag for ny innovasjon i fruktdyrkinga

Lofthus, 2.3.2015

Mekjell Meland

Seniorforskar

Vedlegg III

Hordaland Fylkeskommune
v/Heidi Bjønnes Larsen

ULVIK HERAD
Skeiesvegen 3
5730 ULVIK

Dykkar ref.:

Vår ref.:

14/201-5/K1-223/RME

Direkte innval:

56 52 70 19

Stad/Dato:

22.04.2015

Støtte-erklæring frå Ulvik herad

Hjeltnes vgs. i Ulvik er ein svært viktig lokal og regional utviklingsaktør og grønt kompetansesenter for lokalsamfunnet, Hardanger regionen og Hordaland fylke. Det er svært viktig for heradet at moglegheitsstudiet resulterer i eit godt og berekraftig forslag til vidare drift. Det er sterk politisk vilje lokalt til å jobba for ei framtid for skulen. Gjennom åra har heradet vore ein støttespelar og samarbeidspartnar på fleire område. I moglegheitsstudiet har heradet vore ein aktiv deltakar i prosjektgruppa, i tillegg har dei nytta stillingsressursar frå administrasjonen og gjeve direkte økonomisk støtte til Hjeltnes.

Ulvik herad har satsa tungt på grøn, berekraftig utvikling i alle av heradet sine aktivitetar og tenestetilbod. I den politisk vedtekne mobiliseringa for å bli den fjerde Cittaslow-godkjente kommunen i Noreg, har me hatt fokus på berekraft i alle ledd. Det er ein rik kulturhistorie på Hjeltnes, med samanhengande frukttreproduksjon frå 1765 og fram til i dag. Skulen har sidan etableringa i 1901 spelt ei avgjerande rolle for utviklinga av fruktdyrking og gartnærvinga på Vestlandet. For å kunne sikre denne kontinuiteten må det til ei nysatsing i innhald og regionalt samarbeid. Satsinga på Hjeltnes som framtidig kompetansearbeidsplass i Hardanger, vil kunne skapa sterke synergieffektar.

Det er pr. i dag auka investeringslyst i landbruket og gryande entreprenørskap, spesielt innanfor lokal matproduksjon. Dette har resultert i sterke bedrifter i vekst, mobilisering frå dei frivillige som mellom anna Slow Food Hardanger sin matfestival Terra Madre Hardanger. Det er og fokus på økologi og grøn omsorg, med fleire døme på samarbeidsprosjekt mellom det offentlege, private og frivillige.

I tillegg til å satsa på landbruket, er moglegheita for nyskapande aktivitet og verdiskaping i Holmen og Snauholmen viktig for reiselivet i Ulvik. Heradet har stor tru på eit utgreiingsarbeid retta mot Holmen og Hjeltnes, som eit framtidig reisemål. Dette vil styrkja Ulvik og regionen som attraktiv reisemål og samstundes bygge omdøme og auka tilflytting.

Håper me saman kan sikre vidare liv og lyst i Ulvik, perla i Hardanger.

Med helsing

Hans Petter Thorbjørnsen
Ordfører

E-post
ulvik@ulvik.kommune.no

Telefon
56527000

Fax
56527001

Bankkontonr.
3450 19 70001

Organisasjonsnr.
971 159 928